

АРХІТЕКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

Альманах Лабораторії міжнародного регіонаознавства Lab-IRS

Випуск 1. Парадигма нової системи європейської безпеки: Європейська безпека і Україна

Co-funded by
the European Union

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

Дніпро, 2025/2026 навчальний рік

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS «Архітектура європейської безпеки та міжнародне регіонознавство» є зібранням мікродослідницьких проектів. Він формується для оприлюднення студентських портфоліо, виконаних у рамках вивчення курсу «Архітектура європейської безпеки: нові виклики та загрози». Альманах має три випуски на навчальний рік, кожний з яких відповідає одному зі змістових модулів навчального курсу.

Альманах розміщується на сайті Lab-IRS та є у вільному доступі.

Матеріали розміщуються у авторській редакції.

На правах рукопису. Не є засобом масової інформації.

*Відповідальний за випуск: А.О. Задоя,
доктор економічних наук, професор*

Зміст

<i>Базилевич У.</i>	Чому зростає популярність право-радикальних та популістських партій та рухів? Це об'єктивний процес чи наслідок прорахунків інших партій? Як можна цьому протидіяти?
<i>Баланенко В.</i>	Оцініть роль лідерських якостей та емоційного інтелекту у переговорах між країнами щодо безпеки. Чи можна це продемонструвати на прикладі переговорів щодо припинення війни в Україні?
<i>Біла К.</i>	Проведіть порівняння концепцій «позитивної безпеки» та «жорсткої безпеки» з точки зору соціальної психології
<i>Бороненко М.</i>	Психологічні механізми сприйняття ризиків у період безпекових криз та можливості їх використання для стабілізації психологічного стану суспільства
<i>Ваніна Д</i>	Які чинники впливають на формування у людини образу «небезпеки»? Чи впливає на цей образ вік?
<i>Верезуб Є.</i>	Ключові тенденції в розбудові архітектури європейської безпеки
<i>Вітер А.</i>	Парадигма нової системи європейської безпеки
<i>Волок Е.</i>	Новітні виклики та загрози європейській безпеці
<i>Волок Ю.</i>	Європейський Союз як актор в сфері безпеки: сучасні дискусії з питань безпеки у Європі
<i>Воропаєва Є.</i>	Рекомендації для підготовки психологів до роботи у міжнародних миротворчих місіях. На які психологічні особливості контингенту слід звернути спеціальну увагу?
<i>Глущенко Д.</i>	Яка роль психологів у кризових командах реагування на терористичні акти? Сформулюйте цілі, завдання та основні методи роботи психолога за таких умов
<i>Грицик М.</i>	Розробіть модель психологічних чинників, що сприяють (або не сприяють) готовності населення до участі у цивільній обороні
<i>Завгородній Д.</i>	У чому відмінності політики ставлення до іммігрантів у різних країнах ЄС? Який би з варіантів цього ставлення підтримали б ви особисто?

Іванченко С.

Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи є у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?

Кудрявцева Д.

Психологічний аналіз впливу стабільності або нестабільності безпекового середовища на рівень колективної тривожності у суспільстві. Показники, за якими можна оцінити стан колективної тривожності

Лихасенко Є.

Чи є взаємозв'язок між безпековою політикою ЄС та психологічним відчуттям захищеності громадян?

Лісний Д.

Аналіз подій 70-х років ХХ століття: причини розрядки та нового загострення протистояння

Мазан Т.

Проаналізуйте, за якими показниками Європейський Союз є світовим лідером та у чому він поступається іншим. Яке підґрунтя потрібне для того, щоб реалізувати концепцію європейської стратегічної автономії?

Метелиця П.

Холодна війна — це вже лише історія чи й сучасність?

Миронова М.

Проаналізуйте динаміку змін у настроях українців щодо вступу країни до НАТО за останні 10-15 років. Як на вашу думку, такі зміни є наслідком внутрішніх процесів в Україні, чи вони головним чином відображають вплив зовнішніх факторів?

Охрименко Є.

Сьогодні не всі країни Євросоюзу приєдналися до Спільної декларації G7 щодо підтримки України. Серед них немає навіть тих країн, які активно підтримують нас в інших питаннях. Як ви думаєте, чому?

Рожковська А.

Європейська безпека і Україна: можливий шлях послабити виклики і загрози

Руденко В.

Які варіанти розв'язання європейської міграційної кризи пропонують політики та експерти? Що з запропонованого ви вважаєте найбільш перспективним для реалізації?

Руденко М.

У чому відмінності політики ставлення до іммігрантів у різних країнах ЄС? Який би з варіантів цього ставлення підтримали б ви особисто?

Самосієнко К.

«Холодна війна» - це уже лише історія чи й сучасність?

Собіна П.

Проаналізуйте історичні умови, за яких відбувся вступ федеративної республіки Німеччини до

- НАТО. Чому ця подія була важливою для зміцнення європейської безпеки?
- Тертишник А.* Що повинна зробити Україна, щоб мінімізувати можливі загрози для ЄС від вступу до нього нашої країни?
- Ткач М.* Які чинники впливають на формування у людини образу «небезпеки»? Як на вашу думку, чи впливає на цей образ вік людини?
- Тофельюк І.* Оцініть ефективність санкцій, які ЄС запровадив проти росії? Що негативно позначається на цій ефективності?
- Тютікова Т.* Чи є взаємозв'язок між безпековою політикою ЄС та психологічним відчуттям захищеності громадян?
- Ус К.* Які варіанти розв'язання європейської міграційної кризи пропонують політики та експерти? Що з запропонованого ви вважаєте найперспективнішим для реалізації?
- Чміль А.* Вступ Федеративної Республіки Німеччини до НАТО та його значення для зміцнення європейської безпеки
- Яворська Є.* Склад ЄС та НАТО не співпадає. Чи може це породжувати якісь проблеми взаємодії та участі НАТО у забезпеченні європейської безпеки?

Чому зростає популярність право-радикальних та популістських партій та рухів? Це об'єктивний процес чи наслідок прорахунків інших партій? Як можна цьому протидіяти?

Останні роки світ спостерігає небезпечну тенденцію – зростання популярності право-радикальних та популістських партій. Право-радикальні партії – це політичні сили, що спираються на консервативні, націоналістичні та традиційні цінності, часто виступають проти міграції та глобалізації. Популістські партії апелюють до «народу» проти «еліт», пропонують прості рішення складних проблем і маніпулюють страхами виборців. Такі рухи обіцяють «повернути країну в минуле» й відродити міфічні «кращі часи», використовуючи риторику традиційності, релігії та простих відповідей на економічні й соціальні труднощі. Прикладами можуть бути кампанії Дональда Трампа у США або подібні рухи в Європі, як-от Alternative für Deutschland (AfD) у Німеччині чи National Rally (RN) у Франції, які знаходять підтримку серед менш освічених верств населення, особливо в періоди економічної нестабільності.

Популярність таких рухів не є природною еволюцією політики, а радше симптомом глибших соціально-економічних процесів: економічної нестабільності, низького рівня політичної освіти та прорахунків традиційних партій. Саме економічне невдоволення стало одним із головних каталізаторів зростання право-радикальних сил. Багато виборців, особливо в деіндустріалізованих та сільських регіонах, почуваються «залишеними позаду» на тлі глобалізації. Економічні кризи останніх двох десятиліть, включно з фінансовою кризою 2008 року та наступними програмами жорсткої економії, поглибили нерівність і посилили розчарування традиційними політичними силами. Право-радикальні партії використали це невдоволення, подаючи себе як захисників економічного націоналізму й обіцяючи ставити інтереси «своїх»

громадян вище за вимоги міжнародних інституцій та глобальних ринкових політик [1]. Наприклад, в Італії зростання популярності Fratelli d'Italia (FdI) значною мірою було зумовлене їхнім відкиданням економічних обмежень, нав'язаних ЄС, і акцентом на захисті внутрішніх виробників.

Ще одним важливим чинником є зростаюча недовіра до Європейського Союзу. Багато націоналістичних партій стверджують, що політика ЄС підриває національний суверенітет і нав'язує правила, які не відповідають інтересам окремих держав-членів [2]. Особливо сильно ця риторика відчувається у країнах Центральної та Східної Європи, де уряди Польщі та Угорщини неодноразово вступали в конфлікт із Брюсселем з питань судової незалежності, міграції та національного управління. У Західній Європі подібні настрої поширюють нідерландська Partij voor de Vrijheid (PVV) та бельгійська Vlaams Belang (VB), які просувають ідею пріоритету національних рішень над євроінтеграцією. Це свідчить про те, що євроскептицизм перестав бути маргінальною позицією та став важливою частиною ширшого правого політичного порядку денного.

Крім економічних і політичних причин, популістські радикальні праві партії активно використовують емоції, спрощуючи складні проблеми до рівня гасел. Вони поляризують суспільство на «ми» проти «вони», послаблюють демократичні інститути та формують уявлення, що парламент, суди й інші органи влади є «перешкодою» на шляху до справжнього народовладдя [3]. Це створює передумови для зміцнення виконавчої влади й авторитарних тенденцій. Не менш важливим є і релігійний фактор: нові релігійні мігранти часто сприймаються частиною суспільства як носії «чужих» цінностей, що загрожують як християнським, так і секулярним європейцям [4].

Протидія цим тенденціям потребує комплексного підходу. Зміцнення громадянського суспільства, інвестиції в політичну освіту й розвиток критичного мислення серед виборців здатні зменшити вплив маніпуляцій. Також важливо працювати над подоланням економічної нерівності, підтримувати депресивні регіони й створювати можливості для соціальної мобільності, щоб люди не відчували себе забутими системою. Традиційні партії

повинні змінювати свій дискурс, робити його зрозумілішим і ближчим до виборця, аби відновити довіру. Важливу роль відіграють незалежні медіа, які мають викривати маніпуляції та поширювати перевірену інформацію. Лише поєднання цих заходів може зупинити ерозію демократичних цінностей і не допустити скочування суспільства до авторитаризму.

Список використаної літератури

1. Rodrik D. Why Does Globalization Fuel Populism? Economics, Culture, and the Rise of Right-Wing Populism. Annual Review of Economics. 2021. Vol. 13.
2. Vasilopoulou S., Zur R. Populism and Polarization: An Analysis of European Party Systems [Електронний ресурс]. University of Essex Repository. – 2022. – Режим доступу: <https://repository.essex.ac.uk/34300/1/s11109-022-09841-y.pdf>
3. Draughton J. Polarization and Its Threat to American Democracy // Democratic Erosion. 2022.
4. Norris P., Inglehart R. Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

Оцініть роль лідерських якостей та емоційного інтелекту у переговорах між країнами щодо безпеки. Чи можна це продемонструвати на прикладі переговорів щодо припинення війни в Україні?

1. Аналіз актуальності обраної теми.

Переговори про безпеку, зокрема про припинення військових дій, відіграють ключову роль у підтримці стабільності, запобіганні ескалації конфліктів, захисті цивільного населення. У сучасному світі, з огляду на збройні конфлікти, гібридні загрози, інформаційні війни, роль особистості та міжособистісних навичок сторін переговорів значно зростає.

- **Складність переговорного процесу:** коли йдеться про війну, ставки високі — життя, територія, міжнародна легітимність, санкції, репутація, мораль. У таких умовах не лише матеріальні чи стратегічні аргументи важливі, але і здатність до емпатії, розуміння емоцій іншої сторони, управління напругою.

- **Лідерські якості:** рішучість, стратегічне бачення, впевненість, здатність об'єднувати людей, вести за собою, дипломатичні навички — все це впливає на те, чи будуть переговори успішними.

- **Емоційний інтелект (EI / EQ)** — здатність усвідомлювати, розуміти, регулювати власні емоції та емоції інших, застосовувати емоції для побудови довіри, зменшення конфліктності, знаходження компромісів. У міжнародних переговорах, особливо в умовах високої напруги або війни, EQ може бути вирішальним.

- **Контекст України:** після початку повномасштабної агресії РФ, переговори про припинення війни стають не просто дипломатичним викликом, а питанням виживання держави. В таких умовах особисті якості керівників і їхня здатність до емоційного спілкування з партнерами та міжнародною спільнотою — критично важливі.

Отже, тема дуже актуальна — вона поєднує теорію переговорів, міжнародні відносини, психологію лідерства та конкретно український досвід, який знаходиться в центрі уваги світу.

2. Есе. Роль емоційного інтелекту та лідерства у формуванні результативних переговорів між державами щодо забезпечення миру та безпеки.

Переговори між країнами щодо безпеки — складний і багат шаровий процес, у якому стратегічні інтереси, військові можливості, міжнародне право, мораль і геополітика тісно переплітаються. У цьому контексті роль особистості та її внутрішніх ресурсів — лідерських якостей і емоційного інтелекту — не просто допоміжна, а фундаментальна. Нижче — аналіз того, як саме ці складники впливають, та як це відображається в процесі переговорів щодо війни в Україні.

Лідерські якості: що маєт ся на увазі.

Лідерські якості — це сукупність рис, навичок і практик, які дають змогу людині вести інших, впливати, визначати напрямок, підтримувати мораль, приймати складні рішення. До ключових якостей, важливих в переговорах щодо безпеки, належать:

- **Стратегічне бачення** — здатність уявити кінцевий результат і побудувати шлях до нього, передбачати реакції інших сторін, планувати на середньо- і довгострокову перспективу.

- **Рішучість і сміливість** — приймати рішення навіть коли інформації недостатньо або коли ризики великі.

- **Переконливість і авторитет** — здатність комунікувати свої позиції так, щоб вони були переконливими перед аудиторіями — як міжнародними партнерами, так і власним населенням.

- **Гнучкість і адаптивність** — вміння коригувати стратегії, шукати компроміси чи змінювати підхід, коли обставини змінюються.

- **Моральна відвага і цілісність** — дотримання принципів, навіть якщо це складно, щоб зберегти довіру і міжнародну легітимність.

Емоційний інтелект (ЕІ): його складники і значення.

Емоційний інтелект часто розглядається через такі компоненти:

1. Самосвідомість — розуміння власних емоцій, слабких і сильних сторін, цінностей.

2. Саморегуляція — контроль над імпульсами, здатність залишатися виваженим у стресі, не піддаватися емоціям.

3. Мотивація — внутрішня сила, яка веде до мети, стійкість, наполегливість.

4. Емпатія — розуміння позиції та емоцій іншої сторони, здатність враховувати їхній стан.

5. Соціальні навички — вміння будувати стосунки, слухати, переконувати, вирішувати конфлікти.

У міжнародних переговорах з безпеки ЕІ допомагає:

- збудувати довіру між сторонами;
- зменшити емоційну ескалацію;
- усвідомлювати людську сторону — страждання, вимоги, очікування;
- знайти ті аспекти, які можуть бути підґрунтям для компромісу — навіть коли речі здаються ненаочними;
- підтримувати переговори тривалий час, коли шлях складний і болючий.

Як лідерські якості та ЕІ взаємодіють у переговорах.

Лідерські якості і емоційний інтелект не існують окремо. Сильний лідер може мати стратегічне бачення й авторитет, але без ЕІ може бути агресивним, неконструктивним, втратити підтримку або зруйнувати потенційні шанси на компроміс. З іншого боку, люди з високим ЕІ можуть створювати атмосферу довіри, бути прислуховими, але без рішучості та стратегічного мислення важко досягнути результату.

В ідеалі, переговорна сторона має поєднувати: чітке розуміння інтересів, сильне бачення, стабільність і внутрішню рівновагу; здатність до адаптації, тактичного гнучкого підходу; емпатію і здатність до конструктивної комунікації.

Приклади з України.

Розглянемо, як ці характеристики проявлялися або могли б проявлятися під час переговорів щодо припинення війни в Україні.

1. Президент Володимир Зеленський: один із найбільш помітних прикладів лідера, який поєднав у собі сильні лідерські якості та елементи емоційного інтелекту:

- **Стратегічне бачення** — чітко формулює вимоги України: суверенітет, територіальна цілісність, виведення військ, відшкодування збитків тощо.

- **Мотивація і рішучість** — незважаючи на величезні втрати та складнощі, продовжує відстоювати позиції України на міжнародній арені, мобілізує внутрішню підтримку.

- **Емпатія і комунікація** — звернення до міжнародної спільноти, медіа, народ України, показ людської сторони війни, заклики про допомогу, підтримку — все це допомагає формувати міжнародний консенсус і моральну підтримку.

- **Гнучкість** — спроби використати дипломатичні формати, домовленості про гуманітарні коридори, обмін полоненими — це ситуації, де доводиться шукати баланс між позицією і можливістю досягти реального поступу.

2. Міжнародні партнери (ЄС, США, НАТО та інші):

Тут лідерські якості проявляються через здатність запропонувати або координувати санкції, надання допомоги, формування переговорних рамок. Емоційний інтелект — у здатності слухати українську сторону, враховувати гуманітарний аспект, думку громадськості, медійний вимір.

3. Обмеження і виклики:

- агресор може не мати або ігнорувати емоційні сигнали або моральні аргументи;

- переговори часто ведуться з ненадійним партнером, або коли одна сторона має значно більшу владу або ресурси;

- висока емоційна напруга, травми, втрати — усе це може ускладнити контроль над емоціями і зробити переговори більш жорсткими.

Оцінка: чи вирішальні ці якості?

Можна стверджувати, що безумовно — лідерські якості та емоційний інтелект **мають суттєвий вплив** на результат переговорів щодо безпеки. Але чи вони вирішальні? Це залежить від багатьох факторів:

- від балансу сил між сторонами;
- від готовності сторін йти на компроміси;
- від міжнародної підтримки (чи засоби, чи легітимність);
- від того, яка внутрішня легітимність лідера: наскільки він/вона має довіру громадян;
- від контексту: чи ведуться переговори у стані відкритої війни, чи після деескалації.

У випадку України, лідерство Зеленського та українського уряду, використану ними комунікацію, емоційні звернення до світу, активне використання інформаційної дипломатії — показали, що ЕІ + лідерські якості можуть зрушити міжнародну спільноту, отримати допомогу, підтримку санкцій, сформуванню міжнародний моральний імператив. Але чи змогли ці якості самі по собі закінчити війну — ні, бо військова сила, матеріальні ресурси, геополітика також відіграють вирішальну роль.

Висновок.

Підсумовуючи, роль лідерських якостей та емоційного інтелекту у переговорах між країнами щодо безпеки — ключова. Вони не тільки допомагають будувати комунікацію, довіру, моральну легітимність, але й впливають на міжнародні коаліції, формування громадської думки, здатність переконувати. У контексті припинення війни в Україні вони вже продемонстрували свою силу, особливо через зусилля України стати видимою на міжнародній арені, мобілізувати підтримку, але ці якості самі по собі не можуть замінити інших складників — стратегічних, військових, дипломатичних — хоча вони можуть бути каталізатором успіху.

Список використаних джерел.

1. The Role of Emotional Intelligence in Diplomatic Negotiations, International Research Journal, 2023.
2. Is emotional intelligence in negotiations important? 5 ways to use it, Frontline Negotiations.
3. Interrelation of emotional intelligence and characteristics of managers' leadership potential, Lviv Polytechnic University.
4. Who Cares Wins: Crucial Leadership Insights from the Ukrainian War (And Why You Need Relational Intelligence To Lead Transformation), Switch On Leadership.
5. Ethical dimensions of leadership in the context of the Russian-Ukrainian war, Maksym Lepskyi, Oleh Masiuk, Volodymyr Skvorets, Igor Kudinov.

Проведіть порівняння концепцій «позитивної безпеки» та «жорсткої безпеки» з точки зору соціальної психології

Одна із потреб людини в сучасному світі - потреба в безпеці. Вона з'являється в ранньому дитинстві і супроводжує людину протягом усього життя. При розгляданні поняття “безпека” стає зрозуміло, що це не лише питання кордонів та армій, а й соціально-психологічна стабільність, довіра та соціальна взаємодія у суспільстві. Безпека має соціально-психологічні підстави, оскільки вона функціонує і проявляється в системі соціальних відносин особистості, в області міжособистісної взаємодії і спілкування з іншими людьми. Соціально-психологічна безпека особистості є самостійною областю в соціальній психології, що містить науковий потенціал різних предметних зон безпеки (безпеки особистості, безпеки групи, безпеки соціуму), яка детермінована сприйняттям себе в безпеці кожною конкретною особистістю, і виступає як критерій оцінки дійсності не тільки світу, але і самого себе [1]. Розуміння безпеки на рівні особистості тісно пов'язане із ширшими соціальними процесами, адже відчуття захищеності окремої людини впливає на стабільність суспільства загалом. Саме тому сучасна архітектура європейської безпеки має поєднувати жорстку безпеку (hard security) та позитивну/м'яку безпеку (soft security).

“Жорстка” безпека включає воєнні та оборонні аспекти національної безпеки держави, натомість “м'яка” безпека зосереджується на потенційних політичних соціальних та економічних викликах національній безпеці. Іншими словами м'яка безпека включає до себе практично все, крім суто оборонних питань [2].

Тобто у світі реальних загроз, коли держава стикається з військовими економічними чи технологічними викликами, саме поєднання м'яких та жорстких елементів створює ефективну систему безпеки.

З одного боку, застосування тільки “жорсткої” безпеки створює значний захист від зовнішніх загроз, але водночас не є захистом від соціально-психологічних проблем, навпаки, породжуючи їх. Наприклад, у державі, де застосовуються тільки методи жорсткої безпеки, нехтуючи суспільним благополуччям, тобто всі ресурси кинуті на озброєння армії та збереження власних кордонів, починаються соціально-психологічні проблеми, такі як: високий рівень тривожності, страх, залежність від держави та лідерів, слабка довіра між громадянами і державними інституціями. Подібна модель домінує у Північній Кореї, де вся система державного управління побудована навколо армії, контролю інформаційного простору та підтримання внутрішнього порядку через страх.

З іншого боку, “позитивна” або “м’яка” безпека, яка базується на співпраці, соціальних інституціях, правах людини, міждержавній солідарності, підтримці біженців, не може протистояти реальним зовнішнім загрозам. Проте, на відміну від застосування концепції “жорсткої” безпеки не існує держав, де застосована тільки “м’яка” безпека. Розглянемо як приклад Норвегію, де достатньо розвинені соціальні програми, психологічні та економічні стійкості населення, громадянська освіта, медіа грамотність, проте навіть там існує армія, поліція, прикордонна служба. Тобто у екстрених ситуаціях держава застосовує жорсткі механізми безпеки.

Таким чином, сучасна архітектура європейської безпеки повинна мати баланс між силовими інструментами та соціально-психологічними механізмами для підтримання миру, довіри та взаємоповаги в суспільстві.

Список використаної літератури

1. Ільницька І.А. Теоретичний аналіз соціально-психологічної безпеки особистості. Науковий вісник Херсонського державного університету с. 137 – 141. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&I

[MAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvkhp_2018_1%282%29_26.pdf](#)

2. Парахонський Б.О. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. – К.:НІСД, 2013. – 64 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-06/0626ks_dop.pdf

Психологічні механізми сприйняття ризиків у період безпекових криз та можливості їх використання для стабілізації психологічного стану суспільства

1. Аналіз актуальності обраної теми

У XXI столітті безпекові кризи стали постійним елементом соціально-політичної реальності. Військові конфлікти, терористичні загрози, пандемії, гібридні війни та інформаційні атаки формують середовище підвищеної невизначеності. У таких умовах особливого значення набуває не лише реальний рівень загрози, але й те, як він сприймається населенням. Саме суб'єктивне сприйняття ризику значною мірою визначає поведінку людей, рівень соціальної напруги та довіри до інститутів безпеки.

Психологічні дослідження доводять, що в умовах стресу та загрози людина рідко керується раціональним аналізом. Натомість активізуються когнітивні евристики, емоційні реакції та соціальні механізми впливу. Масове поширення тривожних повідомлень у медіапросторі здатне викликати паніку навіть за відсутності безпосередньої небезпеки. Це створює додаткові виклики для системи європейської безпеки, оскільки психологічна нестабільність суспільства може знижувати ефективність політичних та оборонних рішень.

Актуальність теми також зумовлена тим, що безпекова політика часто ігнорує психологічний вимір. Невирішеною проблемою залишається відсутність системного використання знань про сприйняття ризиків у кризовій комунікації. Інтеграція психологічних механізмів у практику управління кризами могла б сприяти зниженню рівня тривожності, підвищенню довіри до інституцій та формуванню суспільної стійкості.

2. Есе

Сприйняття ризику є складним психологічним процесом, що формується під впливом індивідуального досвіду, емоційного стану та соціального контексту. У період безпекових криз людина намагається зменшити відчуття

невизначеності, використовуючи спрощені когнітивні стратегії. Однією з таких стратегій є евристика доступності, коли події, що активно висвітлюються в медіа, сприймаються як більш імовірні та небезпечні.

Важливу роль відіграє і ефект фреймінгу, тобто спосіб подачі інформації. Повідомлення, подані у драматичному або катастрофічному ключі, здатні значно підвищувати рівень тривожності. Водночас інформація, структурована з акцентом на контроль, підтримку та чіткі дії, може знижувати страх і формувати відчуття безпеки.

Таким чином, знання психологічних механізмів сприйняття ризиків може бути використане для стабілізації психологічного стану суспільства. Психологічно грамотна комунікація з боку державних та європейських інституцій здатна не лише інформувати, але й підтримувати населення, зміцнюючи колективну стійкість у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Slovic, P. The Perception of Risk. London: Earthscan, 2000.
2. Kahneman, D. Thinking, Fast and Slow. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2011.
3. Beck, U. Risk Society. London: Sage Publications, 1992.
4. European Commission. Crisis Communication and Security Policy Documents.

Які чинники впливають на формування у людини образу «небезпеки»? Чи впливає на цей образ вік?

1. У сучасному світі питання формування образу небезпеки залишається особливо актуальним. Людина постійно взаємодіє з великим потоком інформації. Це впливає на когнітивні оцінки, емоційні реакції та поведінку людини. Я вважаю цю тему актуальною, бо наразі людина живе в умовах соціальної нестабільності, воєнних загроз, це вимагає швидкої реакції та адаптації. Формування образу небезпеки залежить від рівню стресостійкості та здатності до саморегуляції людини.

2. Образ небезпеки формується під впливом біологічних, психологічних і соціальних чинників. На біологічному рівні, людина розпізнає загрозу за рахунок центрів, які відповідають за емоційну обробку та розпізнавання можливих загроз. Психологічні чинники охоплюють попередній досвід, темперамент та індивідуальні особливості сприймання, і людина з досвідом про травматичні події може реагувати на звичайні ситуації як на потенційно небезпечні.

Важливу роль відіграють і соціальні впливи і виховання людини, також моделі поведінки у родині, культурні особливості і інформаційний простір. Медіа наразі займає велику частину нашого життя і вони можуть підсилювати враження загрози, або навпаки.

3. Вік дійсно впливає на те, як особистість формує образ небезпеки. У дитинстві він залежить від прикладів дорослих і емоційної реактивності, у підлітковому віці більше від підвищеної чутливості до ризику та розвитку самостійності. Дорослі спираються переважно на досвід, тоді як у старшому віці зростає схильність уникати ризиків через фізичні зміни та переоцінку життєвих пріоритетів.

Список використаних джерел

1. Brewin, C. R. (2014). Episodic memory, perceptual memory, and their interaction. *Psychological Bulletin*.
2. Fritsche, I., Jonas, E., & Fankhänel, T. (2021). The psychology of threat and defense. *Current Opinion in Psychology*.
3. Hobfoll, S. E. та ін. (2012). Conservation of resources theory. *Annual Review of Organizational Psychology*.
4. LeDoux, J. E. (2020). *The Deep History of Ourselves*. Viking.
5. Steinberg, L. (2017). *Adolescence*. McGraw-Hill.

Ключові тенденції в розбудові архітектури європейської безпеки

Питання безпеки у сучасній Європі набуло виняткової актуальності, особливо в умовах повномасштабної війни Росії проти України, яка стала безпрецедентним викликом для європейської та світової системи безпеки. Архітектура європейської безпеки перебуває у процесі переосмислення: від домінування військово-політичних союзів до інтегрованої системи, яка враховує не лише військові, а й економічні, гуманітарні та психологічні аспекти стабільності. Стан безпекового середовища прямо впливає на психологічний клімат у суспільстві. Стабільність створює передумови для зростання довіри, прогнозованості та впевненості у майбутньому. Натомість нестабільність посилює колективну тривожність, формує почуття вразливості та знижує готовність громадян до довгострокового планування. Аналіз цих явищ важливий для розуміння не лише політичних і військових процесів, а й психологічного стану суспільства, що є основою соціальної стійкості.

Сучасна архітектура європейської безпеки визначається кількома ключовими тенденціями: посилення ролі НАТО, стратегічне партнерство ЄС у сфері оборони, розвиток системи колективної протидії гібридним загрозам та зростання значення психологічної стійкості суспільств. Одним із центральних викликів залишається вплив безпекового середовища на рівень колективної тривожності. Вплив стабільності на психологічний стан суспільства. У відносно стабільному безпековому середовищі формується відчуття захищеності, що знижує рівень невизначеності та стресу. Колективна свідомість сприймає майбутнє як більш передбачуване, що сприяє зростанню довіри до державних інституцій та міжнародних союзів. У таких умовах люди готові інвестувати у довгострокові проєкти, виховувати дітей у впевненості та реалізовувати власні соціальні ініціативи. Вплив нестабільності на колективну тривожність. Навпаки, в умовах воєнних загроз, терористичних актів, економічної нестабільності чи

гібридних атак рівень колективної тривожності різко зростає. Це проявляється у масових емоційних реакціях: зростанні відчуття безсилля, паніки, поширенні чуток, підвищеній підозрілості до «інших» соціальних груп. Дослідження психологів (наприклад, Лазаруса та Селіє) підкреслюють, що тривале перебування у стані невизначеності є сильнішим стресогенним фактором, ніж одноразова кризова подія. Таким чином, тривала нестабільність у сфері безпеки спричиняє формування колективних травм і підвищену соціальну напругу. Психологічні механізми формування колективної тривожності можна пояснити через три головні аспекти:

1. Втрата контролю – люди відчують, що не можуть впливати на події, що породжує безсилля.
2. Невизначеність майбутнього – неможливість планування життя посилює внутрішню нестабільність.
3. Інформаційний тиск – постійний потік негативних новин у медіа сприяє поширенню панічних настроїв.

Показники, за якими можна оцінити рівень колективної тривожності:

- результати соціологічних опитувань щодо відчуття безпеки та довіри до інституцій;
- рівень еміграційних настроїв та міграційних потоків;
- кількість звернень громадян по психологічну допомогу;
- статистика захворювань, пов'язаних зі стресом (психосоматичні порушення, депресія, безсоння);
- медіа-аналітика: частота вживання слів, пов'язаних із небезпекою, страхом, невизначеністю;
- зростання протестної активності або навпаки – апатії й соціальної пасивності.

Тенденції в європейській архітектурі безпеки. У відповідь на нові виклики формуються стратегічні механізми зниження колективної тривожності:

- створення спільних оборонних проєктів ЄС (PESCO, Європейський оборонний фонд);

- розширення НАТО та зміцнення східного флангу;
- розвиток програм кібербезпеки та інформаційної гігієни;
- психологічна підтримка населення через європейські гуманітарні програми;
- розбудова «культури стій кості», спрямованої на адаптацію громадян до криз.

Висновок. Стабільність чи нестабільність безпекового середовища має безпосередній психологічний вимір. Від неї залежить рівень колективної тривожності у суспільстві, що впливає на соціальну згуртованість та здатність держав і міжнародних союзів протистояти загрозам. Розбудова сучасної архітектури європейської безпеки передбачає не лише військову та політичну складову, а й врахування психологічних потреб суспільств.

Список використаних джерел

1. Lazarus R.S. Stress and Emotion: A New Synthesis. – New York: Springer, 1999.
2. Selye H. Stress without distress. – New York: New American Library, 1974.
3. European Union Institute for Security Studies. Resilience in European Security Policy. – Brussels, 2021.
4. NATO Review. Building resilience: collective defence and psychological security. – NATO Publications, 2022.
5. Український інститут майбутнього. Соціологія війни: рівень тривожності українців у 2022–2023 рр. Київ, 2023.
6. ООН. Доповідь про людський розвиток. – Geneva: UNDP, 2022.

Парадигма нової системи європейської безпеки

Актуальність теми дослідження: Актуальність теми дослідження зумовлена докорінною зміною геополітичного ландшафту на європейському континенті. Події останніх років довели неефективність застарілих механізмів колективної безпеки, що базувалися на дипломатичних гарантіях без реальних військових запобіжників. Сьогодні формування нової парадигми безпеки – це пошук балансу між військовою міццю, економічною стійкістю та політичною єдністю, де Україна посідає місце ключового форпосту захисту демократичних цінностей.

Сучасна система європейської безпеки, яка десятиліттями будувалася на принципах ліберального інституціоналізму та економічної взаємозалежності, сьогодні переживає свою найбільш глибоку та безповоротну кризу. Події останніх років наочно продемонстрували, що дипломатичні інструменти та міжнародні договори втрачають свою силу, якщо вони не підкріплені реальними оборонними спроможностями та політичною волею.

Ми є свідками завершення «епохи ілюзій», коли безпека сприймалася як стала даність, а не як процес, що потребує щоденних інвестицій та стратегічної пильності. У зв'язку з цим, виникає гостра необхідність у формуванні нової парадигми безпеки – такої, що здатна відповідати на виклики не лише традиційної війни, а й гібридної агресії, економічного тиску та технологічних збоїв.

Розгляд цієї нової системи потребує аналізу декількох критичних аспектів: від мілітарного зміцнення континенту до перебудови логістичних та енергетичних ланцюжків, де особливе місце посідає Україна як ключовий суб'єкт майбутньої стабільності. Саме ці трансформаційні процеси стануть основою нашого подальшого дослідження.

Перехід до нової парадигми безпеки розпочався з болісного усвідомлення: період «дивідендів миру», коли європейські країни роками скорочували оборонні бюджети задля соціальних інвестицій, офіційно завершено. Сьогодні на зміну політиці стримування через діалог приходить концепція стратегічної автономії [1]. Це означає здатність Європи захищати свої інтереси та кордони, мінімізуючи критичну залежність від зовнішніх гравців.

Центральним елементом цієї трансформації є відмова від ілюзії, що безпека може бути «безкоштовною». Ми спостерігаємо безпрецедентне зростання видатків на оборону серед членів НАТО та ЄС. Якщо раніше поріг у 2% від ВВП сприймався багатьма країнами як формальність, то зараз він стає необхідним мінімумом для виживання. Це не просто закупівля техніки, а розгортання повноцінної оборонно-промислової бази, здатної працювати в умовах тривалих конфліктів високої інтенсивності.

Більше того, мілітаризація в новій парадигмі набуває рис колективної інтеграції. Мова йде про створення спільних оборонних проєктів, уніфікацію озброєнь та зміцнення «східного флангу». Таким чином, першим стовпом нової системи стає військова спроможність, яка тепер виступає єдиним реальним гарантом того, що дипломатичні домовленості взагалі будуть братися до уваги агресором [2].

Нова парадигма європейської безпеки остаточно закріпила перехід від чистої ринкової логіки до логіки геополітичної стійкості. Якщо раніше головним критерієм економічних зв'язків була ціна, то сьогодні на перше місце вийшла надійність партнера. Європа усвідомила, що надмірна залежність від енергоресурсів або критичних технологій з боку авторитарних режимів – це пряма загроза національній безпеці.

Ключовим інструментом цієї стратегії стає концепція «friend-shoring» – перенесення виробничих потужностей та логістичних вузлів до країн, що поділяють демократичні цінності [4]. Це означає:

- 1.Формування закритих енергетичних циклів у межах ЄС.

2.Інвестиції у власне виробництво напівпровідників та критичної сировини.

3.Використання економічних санкцій як превентивної зброї.

Таким чином, економіка в новій системі безпеки перестає бути лише засобом збагачення і стає другим фронтом оборони. Без фінансової стабільності та ресурсної незалежності будь-яка військова міцність залишатиметься вразливою до зовнішнього шантажу.

У новій парадигмі безпеки роль України трансформувалася з «буферної зони» на ключового суб'єкта колективної оборони. Сьогодні саме український досвід ведення повномасштабної війни високої інтенсивності стає інтелектуальним та практичним фундаментом для реформування армій НАТО. Нова система безпеки на континенті неможлива без повної інтеграції України, оскільки наша держава фактично виконує функцію східного форпосту демократичного світу [3]. Стабільність Європи тепер прямо залежить від спроможності Києва стримувати агресію, що робить українську стійкість головним активом загальноєвропейської архітектури безпеки.

Завершальним елементом нової парадигми є перехід до тотальної безпеки, де кіберпростір та інформаційне поле стають такими ж важливими театрами дій, як і суходіл. Сучасна Європа будує систему захисту, здану протистояти дезінформації та атакам на критичну інфраструктуру — від енергомереж до банківських систем [5]. Технологічна солідарність країн ЄС у сфері кіберзахисту та розробка спільних стандартів штучного інтелекту для оборони стають критичними. Безпека в XXI столітті — це насамперед стійкість суспільства до маніпуляцій та здатність держави функціонувати навіть під постійним цифровим тиском.

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що формування нової системи європейської безпеки — це не просто реакція на зовнішню агресію, а фундаментальна трансформація всього західного світогляду. Нова парадигма ґрунтується на трьох «китах»: реальній військовій силі, економічній автономії та технологічній перевазі.

Список використаних джерел

1. A Strategic Compass for Security and Defence. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en (Дата звернення: 07.03.2026)
2. NATO 2022 Strategic Concept. URL: https://www.rtx.com/raytheon/what-we-do/air?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_campaign=raytheon-air-warfare&utm_content=general-raytheon-air&gad_source=1&gad_campaignid=22542888876&gbraid= (Дата звернення: 08.03.2026)
3. The Kyiv Security Compact - Recommendations on International Security Guarantees for Ukraine. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/d5/436a536f9d0121703639908a73503b0c_1663065677 (Дата звернення: 09.03.2026)
4. Geoeconomic Fragmentation and the Future of Multilateralism. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2023/01/11/Geoeconomic-Fragmentation-and-the-Future-of-Multilateralism-527266> (Дата звернення: 10.03.2026)
5. Munich Security Report 2024: Lose-Lose? URL: <https://securityconference.org/en/publications/munich-security-report-2024/> (Дата звернення: 11.03.2026)

Новітні виклики та загрози європейській безпеці

Актуальність теми. У сучасному світі проблема забезпечення безпеки на континентальному рівні стала надзвичайно актуальною. Європа, яка протягом десятиліть після Другої світової війни формувала архітектуру стабільності, миру та економічного зростання, зараз стикається з новою хвилею загроз, як традиційних, так і гібридних за своєю природою. Еволюція викликів - від військових конфліктів до кібератак, від міграційних криз до енергетичної нестабільності - демонструє необхідність переосмислення підходів до безпеки як у національному, так і в наднаціональному вимірах. У цьому контексті виникає потреба в глибокому аналізі динаміки загроз та виявленні невирішених проблем, що перешкоджають ефективному реагуванню на них.

Дослідження новітніх загроз європейській безпеці є актуальним з огляду на необхідність адаптації політичних та військових структур ЄС і НАТО до сучасних ризиків, актуальність формування спільної європейської політики безпеки та оборони, важливість запобігання гібридним впливам і підвищення стійкості демократичних інститутів.

Після закінчення холодної війни здавалося, що головною загрозою європейській безпеці є потенційна ескалація міждержавного конфлікту, особливо з боку Росії. Однак на початку 21 століття почали з'являтися нові види загроз, зокрема транснаціональний тероризм, який у 2000-х роках став справжнім випробуванням для таких країн, як Франція, Велика Британія та Іспанія [1, с. 240].

Терористичні акти продемонстрували вразливість навіть найрозвиненіших демократій, коли ворог діє не відкрито, а використовуючи слабкі місця у відкритому суспільстві, правовій системі та системах масового транспорту. Гібридні загрози, що поєднують традиційні військові методи з інформаційними кампаніями, кібератаками, економічним тиском та втручанням у внутрішні

справи держав, набувають особливого значення в системі безпеки. Прикладом цього є вторгнення Російської Федерації в Україну у 2014 році та повномасштабна війна у 2022 році, які супроводжуються не лише військовими діями, а й масованими кібератаками на державні інституції, спробами дестабілізації європейського інформаційного середовища та впливу на демократичні процеси в країнах-членах ЄС. Таким чином, традиційних інструментів безпеки, таких як збройні сили чи розвідка, вже недостатньо [4, с. 359].

Окремою загрозою є дестабілізація енергетичного ринку. Залежність Європи від імпорту енергоносіїв, зокрема російського газу, роками була інструментом політичного тиску. Повномасштабна війна Російської Федерації проти України змусила Європу терміново шукати альтернативні джерела енергії, що призвело до енергетичної кризи, зростання цін та соціальної напруженості. У цьому контексті питання енергетичної безпеки стало невід'ємною частиною загальної системи безпеки.

Міграційні процеси залишаються не менш важливими, особливо в контексті нестабільності в Африці та на Близькому Сході. Наплив біженців, особливо у 2015 році, виявив інституційну неготовність Європейського Союзу до таких викликів. Міграційна криза стала фактором політичної поляризації в європейських країнах, посилення правопопулістських рухів та зниження рівня довіри до наднаціональних структур. Відсутність узгоджених рішень у сфері міграційної політики продовжує породжувати напруженість як всередині окремих держав, так і між ними.

Кібербезпека – ще одне слабе місце європейського простору. З огляду на цифрову трансформацію всіх сфер суспільного життя - від фінансових послуг до охорони здоров'я - зростає загроза кібератак як з боку державних, так і недержавних суб'єктів. Вразливість інформаційних систем та недостатній рівень міждержавної координації залишають Європу відкритою для нових атак, які можуть паралізувати критичну інфраструктуру, викликати паніку в суспільстві

або вплинути на політичні процеси, зокрема через маніпуляції результатами виборів [3, с. 450].

Попри численні ініціативи, спрямовані на зміцнення безпеки, Європа стикається з проблемою фрагментації. Відсутність спільної оборонної політики, розбіжності в пріоритетах між державами-членами НАТО та ЄС, повільна інтеграція структур безпеки в спільну систему реагування створюють передумови для неефективності реагування на складні виклики. Водночас надмірна залежність від Сполучених Штатів Америки як головного гаранта безпеки в рамках НАТО не дозволяє Європі повною мірою реалізувати свою стратегічну автономію [2, с. 402].

Таким чином, сучасні виклики безпеці в Європі є багатовимірними, гнучкими та часто непередбачуваними. Вони вимагають переосмислення традиційної парадигми безпеки, переходу до комплексного, міждисциплінарного підходу, що охоплює військові, дипломатичні, інформаційні, економічні та гуманітарні інструменти. Залишається питання, чи зможе Європа вчасно адаптувати свої інституції до нових реалій, створити ефективну систему колективного захисту та забезпечити стійкість перед обличчям загроз, які не мають чітких географічних чи часових меж.

Список використаних джерел

1. Бандура С.О., Чекаленко І.П. Збройні конфлікти та міжнародна безпека: сучасний контекст. Київ : Видавництво Ніка-Центр, 2022. 240 с.
2. Грекова А.С. Глобальні безпекові виклики та нові форми міжнародної співпраці. Київ : Академія, 2021. 402 с.
3. Розумний М.О., Щербань В.М. Війна в Україні та міжнародна безпека: аналіз та прогнози. Київ : Науковий світ, 2023. 450 с.
4. Шульга М.А., Хмельницький Ю.О. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Київ : Літера ЛТД, 2021. 359 с.

Європейський Союз як актор в сфері безпеки: сучасні дискусії з питань безпеки у Європі

1. Актуальність обраної теми

Європейський союз - це союз 27 суверенних держав. Це економічне та політичне об'єднання країн, більшість з яких входять до НАТО. Через складну обстановку, як в Європі, так і в світі, питання безпеки країн ЄС стало важливим. Такі загрози як: пандемія; війна в Україні; розмороження старих конфліктів, зокрема у Придністров'ї – запустили значні зміни, які, ймовірно, залишаться фундаментом для майбутньої оборонної ролі ЄС і, можливо, навіть поступово підвищать здатність ЄС втручатися як військовий гравець у симбіозі з НАТО. Війна в Україні сприяла концентрації та підвищенню рівня оборонних амбіцій Європейського Союзу. Вперше за всю історію Союз був таким одностайним та рішучим у своїх заявах та рішеннях. Звісно, Спільна політика безпеки та оборони (CSDP) не є досконалою, оскільки постійно доводиться пристосовуватися до сучасних умов та еволюціонувати разом з історією. [1] Варто зазначити, що Спільна політика безпеки та оборони (CSDP), раніше znana як Європейська політика безпеки та оборони (ЄПБО), є найважливішим елементом спільної зовнішньої та безпекової політики Європейського Союзу і є частиною політики ЄС, що охоплює оборону та військові аспекти, а також внутрішні кризи.

2. Текст есе

Європейський союз є одним з провідних світових осередків економічного зростання. Цьому сприяли вигідне географічне положення, науково-технічний прогрес, індустріалізація, ефективна правова система та вдале управління.

Європейський союз є світовим лідером у таких галузях: машинобудування, хімічна промисловість, металургія, харчова промисловість.

Держави-члени ЄС дотримуються політики «відкритої економіки», перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності з усіма країнами світової економіки. Також валюта ЄС - євро, за ступенем використання і роллю у світовій економіці поступається лише долару США.

Однак все ж за темпами розвитку економіки ЄС суттєво поступається США, а за рівнем ВВП її наздоганяє Китай.

Відставання ЄС пов'язано з недофінансуванням витрат на нові технології, як наслідок зменшення продуктивності праці, порівняно з іншими країнами. Крім того, в ЄС високою є вартість електроенергії, що значно посилює тиск на роботу підприємств. Також ЄС залежить від імпорту критичної сировини та передових технологій, Близько 40% від всього імпорту ресурсів припадає на невелику кількість постачальників, яких важко замінити, а половина з цих 40% походить із країн, що не є стратегічними союзниками ЄС. [3]

Наразі актуальним є питання впровадження концепції європейської стратегічної автономії.

Європейська стратегічна автономія – амбітна ідея окремих лідерів ЄС про необхідність підвищувати рівень незалежності та самостійності Євросоюзу в галузях безпеки, оборони та зовнішньої політики.

Європейська стратегічна автономія охоплює різні аспекти, включаючи сферу безпеки і оборони, формування незалежної та єдиної зовнішньої політики, підсилення економічної стійкості, зменшення залежності від зовнішніх країн та захист критичних секторів.

Для досягнення стратегічної автономії ЄС необхідним є виділення фінансів на розробку власних корисних копалин, розвиток нових технологій, в тому числі в оборонній сфері.

Варто зазначити, що російська війна проти України лише підкреслила наявні оборонні слабкості ЄС та необхідність більшого фінансування сфери безпеки і оборони. Однак все ж без США Європа не впорається з тими загрозами, що є зараз. [4]

Щодо війни в Україні, то ЄС запроваджує санкції, в тому числі заморожує активи росії.

На даний момент було запроваджено вже 17 пакетів санкцій. Санкції мають на меті послаблення економічної бази росії та обмеження її можливостей вести війну. Вони також покликані перешкоджати доступу росії до військових технологій і компонентів. Водночас санкції спрямовані на політичні та економічні еліти, щоб підірвати їхню підтримку режиму.

На додаток до персональних (також відомих як адресних) та економічних санкцій було введено низку послідовних дипломатичних санкцій, включно з призупиненням спрощення візового режиму між ЄС та росією. Разом з іншими членами Світової організації торгівлі (СОТ) ЄС погодився відмовитися від режиму найбільшого сприяння для російських товарів і послуг на ринках ЄС. Окрім росії, ЄС також ухвалив додаткові санкції проти Білорусі у відповідь на її залучення до вторгнення в Україну, а також проти Ірану у зв'язку з використанням іранських дронів у війні росії проти України.

Негативним ефектом санкцій є те, що війна зближує росію, Іран та Китай як економічних партнерів.

Санкції Позитивний ефект в тому, що зробили економіку країни більш самодостатньою і менш продуктивною. Акцент на військовому виробництві погіршив хронічне недоінвестування в інші галузі промисловості Росію було усунено як серйозного гравця в гонці за штучний інтелект і квантові обчислення. Росія, як очікується, залишиться експортером сировинних товарів і не матиме жодних порівняльних переваг в секторі промисловості або послуг в майбутньому.

Щодо заморожених російських активів, то вони вже використовуються для допомоги Україні, хоча з цим виникають труднощі, особливо з державною власністю.

Коли ж йдеться про арешт державних активів, то тут доводиться мати справу не лише із правом приватної власності, але й з так званим "імунітетом

суверенітету", який захищає державні активи, а також багатьма угодами про взаємний захист інвестицій.

У ЄС побоюються, що прецедент із конфіскацією самих активів може призвести до того, що азійські країни чи країни "глобального Півдня" захочуть забрати свої гроші з європейських рахунків, і що врешті, це завдасть серйозної шкоди європейській економіці та призведе до "втечі" від євро як світової резервної валюти.

Багато експертів поділяють таку думку, твердячи, що працювати треба над завершенням війни і мирною угодою, яка визначить умови репарацій, а відтак, російські активи будуть використані згідно із міжнародним правом. І навпаки – вилучення заморожених активів без цього може стати небезпечним прецедентом, який може похитнути порядок у світових фінансах.

Також актуальною проблемою безпеки в Європі є міграційна криза. Європейська криза біженців 2015-2018 років, яка більше відома як європейська міграційна криза – це триваюча й донині політична криза в Європейському Союзі, яка спричинена великою кількістю іммігрантів, як економічних, так і біженців що прямували і їдуть до ЄС через Середземне море та Балкани з Африки, Близького й Середнього Сходу. Апогей кризи припав на 2015 та 2016 роки, коли тільки за наданням притулку звернулося понад один мільйон чоловік, а загальне число мігрантів становило майже чотири мільйони людей.

Після початку війни в Україні в 2022 році приблизно 4,4 мільйона біженців з України отримували тимчасовий захист у ЄС, Норвегії та Швейцарії.

На даний момент Європейський союз активізує свої зусилля по створенню ефективної гуманної і безпечної європейської міграційної політики, дотримуючись Женевської конвенції і з огляду на захист прав людини.

Міграційна політика з третіх країн включає у себе регулювання двох напрямків: нормативне регулювання легальної міграції та протидія нелегальній.

Особливої уваги на рівні ЄС приділяється регулюванню протидії нелегальній міграції, розміри якої становлять особливу загрозу в останні роки.

Заходи недопущення на свою територію нелегальних мігрантів пов'язані в першу чергу із функціонуванням візової політики, у цей же час політика відмови у наданні притулку ґрунтується на визначенні «захисту в іншому місці». Відповідно до Дублінських угод рішення про надання притулку має надавати саме та держава, до якої потрапив мігрант вперше, якщо рішення буде негативним, то така особа має бути повернена до «безпечної третьої країни». Щодо держав-членів, то вони усі вважаються безпечними, а ось щодо інших держав існує загальний перелік таких безпечних держав, що визначається Європейською Комісією, але держави-члени не позбавляються права визначати і інші безпечні країни. Хоча наразі на рівні ЄС існує досить багато нормативно-правових актів, присвячених регулюванню легальної та нелегальної міграції, проте досить значна кількість повноважень у цій сфері зберігається за державами-членами.

На сьогоднішній день сфера міграційної політики потребує реформування та впровадження нових засад/підходів до вирішення явища нелегальної міграції. Пріоритетними шляхами подальшого розвитку також можна виділити наступні варіанти: 1) створення єдиної системи притулку на рівні ЄС; 2) посилення допомоги тим державам-членам, які зазнають найбільш негативних наслідків від міграційних процесів; 3) забезпечення посилення охорони зовнішніх кордонів. [5]

Список використаних джерел

1. Спільна політика безпеки і оборони ЄС на сучасному етапі: основні перспективи і загрози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://politicus.od.ua/3_2022/11.pdf
2. Позиції Європейського союзу у світовій економіці Я. Мартинюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/10249-36547-1-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/10249-36547-1-PB%20(2).pdf)
3. Конкурентоспроможність ЄС: екзистенційні проблеми Європи та як Україна може допомогти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://voxukraine.org/konkurentospromozhnist-yes-ekzystentsijni-problemy-yevropy-ta-yak-ukrayina-mozhe-dopomogty>

4. Чому в ЄС говорять про стратегічну автономію? Українська призма Вікторія Кравчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prismua.org/>

5. Сокурєнко В.А., Хрякова Н.О., Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/232260/231073>

**Рекомендації для підготовки психологів до роботи у
міжнародних миротворчих місіях. На які психологічні особливості
контингенту слід звернути спеціальну увагу?**

На сьогодні можна спостерігати появу нового покоління миротворчих операцій, яким характерна багатовимірність та комплексність. Сучасна миротворча операція охоплює цілий спектр допомоги, як правило: цивільну діяльність (демобілізацію, роззброєння, реінтеграцію); реформування сектору безпеки; зв'язок із громадськістю; верховенство права; правопорядок; правосуддя; права людини; гуманітарну допомогу та реабілітацію; допомогу в поверненні біженців і внутрішньо переміщених осіб; вибори; конституційну підтримку тощо. До реалізації миротворчих функцій, окрім традиційно військових, все частіше залучаються фахівці цивільних спеціальностей. До того, реалізація завдань миротворчих місій все частіше вимагає спеціального досвіду, який можна отримати в цивільному секторі. Окреме значення має досвід українських фахівців. Україна протягом багатьох років бере участь у міжнародних миротворчих місіях, а сучасні виклики, пов'язані з війною та широким залученням психологів, створюють додаткові умови для фахівців, які можуть працювати в кризових умовах. Протягом багатьох років з моменту здобуття незалежності Україна була важливим донором міжнародного миру та безпеки. З 1992 року понад 40 000 українських військових брали участь у миротворчих операціях у Європі (балканські країни, Грузія, Кіпр), Азії (Афганістан, Таджикистан, Ліван, Східний Тимор), Африка (Судан, Кот-д'Івуар, Ліберія, Демократична Республіка Конго) та Латинській Америці (Гватемала). Хоча ці операції мали різний вплив на врегулювання внутрішніх і міжнародних конфліктів, вони надали практичний досвід врегулювання кризових ситуацій.

1) Аналіз літературних джерел засвідчив, що виконання завдань у миротворчих операціях військовослужбовцями національних контингентів проходить у складних і часто екстремальних умовах, які характеризуються

складними соціально-політичними умовами , незнайомою географічною місцевістю і культурно-етнічним середовищем. З психологічної думки подібні умови виконання службових обов'язків характеризуються присутністю й негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрожуючих факторів, що породжують високий рівень емоційного стресу. Це означає, що військовослужбовці, які беруть участь у миротворчих операціях, наражаються не лише на фізичну загрозу (особистому здоров'ю, життю), але й на значний ризик виникнення нервово-психічних розладів, психічної дезадаптації й стресових станів. Якісне функціонування миротворчих місій залежить від якісного психологічного супроводу кваліфікованих спеціалістів. Тому для фахівців важливо розуміти, які саме психологічні підходи та інтервенції є необхідними для роботи психолога в міжнародних миротворчих місіях.

2) Розроблена методика для роботи з військовослужбовцями при ознаках психофізичного виснаження, що складається з чотирьох етапів: 1) визначення характеру виснаження; 2) розробка плану дій; 3) реалізація плану; 4) оцінка стану військовослужбовців після виконання програми, показала позитивний вплив на їх психічне здоров'я. Застосування методики призвело до зниження рівнів тривоги та депресії, а також до покращення концентрації уваги і пам'яті. Необхідно забезпечити військовослужбовцям достатній рівень психологічної підтримки, організувати відпочинок і навчання умінням та навичкам управління стресом. Також задача психологів - розпізнати психологічні травми, які впливають на психологічний стан колективу та знайти шляхи відновлення боєздатності особового складу. Для кожного військовослужбовця розробляється план роботи, і це працює. Крім того, психолог повинен вміти навчити військовослужбовців методам самодопомоги під час виникнення стресових ситуацій. Спостерігати за поведінкою бійців, вивчати її, і обов'язково розмовляти з ними. Всі військові потребують, щоб їх вислухали. Важливим є також усвідомлення проблем, з якими стикаються військові, зокрема – серед їхніх родин і близьких. Також актуально буде розглянути методи екстренної психологічної допомоги. Розглянемо

особливості надання екстреної психологічної допомоги за різних психофізичних станів, а саме: під час марення та галюцинацій. Головними принципами надання допомоги особі, що перенесла психологічну травму внаслідок впливу екстремальних ситуацій, є: невідкладність; наближеність до місця подій; очікування, що нормальний стан відновиться; єдність і простота психологічної дії. Сенс принципу наближеності полягає в наданні допомоги в звичній обстановці й соціальному оточенні, а також у мінімізації негативних наслідків. Простота психологічного впливу полягає в тому, що необхідно відвести потерпілого від джерела травми, дати їжу, відпочинок, безпечне оточення і можливість бути вислуханим. Загалом служба екстреної психологічної допомоги виконує такі базові функції: – практичну: безпосереднє надання швидкої психологічної і (за необхідності) долікарської медичної допомоги; координаційну: забезпечення зв'язків і взаємодії зі спеціалізованими психологічними службами. Необхідно спостерігати за поведінкою особи та змінами в ній протягом певного часу. Заперечення є основним і першочерговим механізмом психологічного захисту особи на травмувальні події та є першою стадією переживання горя. Розглянемо основні особливості надання екстреної психологічної допомоги під час галюцинацій та марень: 1. Обов'язково слід викликати медичних працівників і звернутися за допомогою до психіатрів. 2. Необхідно забезпечити особі безпечні умови до моменту прибуття фахової медичної допомоги (прибрати небезпечні предмети, якими особа може завдати собі чи іншим шкоди). 3. Не залишати потерпілого наодинці й без нагляду. 4. Спілкуватися необхідно спокійним голосом, не намагаючись переконати в будь-чому потерпілого. Виконуючи прості рекомендації, вдасться забезпечити особі з такими виявами безпечне перебування до моменту прибуття фахової медичної допомоги.

3) Екстрена психологічна допомога спрямована переважно на створення безпечних умов для особи, яка переживає психотравмувальну ситуацію, їй притаманні певні психофізіологічні реакції, а саме: марення, галюцинації, плач тощо. Шляхом спроб і помилок протягом тривалого часу практичні психологи,

які надавали допомогу постраждалим у різних екстремальних ситуаціях, напрацювали рекомендації та застереження в процесі надання екстреної психологічної допомоги. Слід зазначити, що визначення ефективних методів і методик надання екстреної психологічної допомоги як окремої системи є головним завданням у забезпеченні ментального здоров'я особи, що переживає екстремальну ситуацію.

Список використаної літератури

1. Миронець Сергій Миколайович. Психологія діяльності міжнародних гуманітарних місій.
https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/23/mironec.pdf?srsId=AfmBOoqGHQtlvzfB7SZUyQRjTHWZD_dvTi27QSwA-MOobHC-NS-WZLrGN
2. Мушкевич Валентин. Психологічні чинники переживання стресу військово службовцями.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21900/1/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%87%D0%BD%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%E2%84%96%2B34_2019_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-119-136.pdf
3. Миротворчі місії: види та перспективи застосування для України
http://politicus.od.ua/1_2025/12.pdf
4. Кощинець В. В., Галич М. Ю., 2020. Особливості надання екстреної психологічної допомоги за різних психофізіологічних реакцій особи.
5. НАЗАР Назарій Іванович. Міжнародна миротворча діяльність: поняття, принципи та практика реалізації/ International Peacekeeping Activity: Concepts, Princip. <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8d578317-76b8-43aa-ad63-181252f0eaf2/content>
6. Алещенко В.І. Психологічне забезпечення миротворчої діяльності військовослужбовців Збройних Сил України.
https://viknu.mil.gov.ua/files/peacekeeper_ppp.pdf

Яка роль психологів у кризових командах реагування на терористичні акти? Сформулюйте цілі, завдання та основні методи роботи психолога за таких умов

Сучасний світ стикається з низкою проблем, серед яких особливу небезпеку становлять терористичні акти. Такі події не лише призводять до фізичних втрат і руйнувань, але й створюють значні психологічні травми для потерпілих, свідків, рятувальників та суспільства в цілому. В умовах екстремальної небезпеки люди часто переживають паніку, страх, дезорієнтацію та безсилля.

Основною метою роботи психолога у кризових командах є зменшення психотравматичного впливу подій на людину та суспільство. Це передбачає стабілізацію емоційного стану людей, надає профілактику розвитку стресових реакцій і посттравматичного стресового розладу, відновлення психологічної рівноваги та адаптаційних можливостей. Крім того, важливим завданням є підтримка ефективності дій персоналу, який працює у надзвичайних умовах, адже саме від їхньої стійкості залежить швидкість та якість порятунку людей.

Психолог здійснює оцінку психо-емоційного стану постраждалих. Це дозволяє виявити тих хто перебуває у стані шоку, паніки або дезорієнтації та потребує допомоги в першу чергу. Робота психолога спрямована на відновлення здатності до адекватної поведінки та прийняття рішень у людей чий стан було підхитано.

Також психологи організовують безпечний простір для постраждалих, допомагаючи налагодити комунікацію та інформує людей про події доступною мовою.

Окремий напрям роботи - це підтримка родичів жертв і постраждалих, які часто перебувають у стані сильного стресу через невідомість і потребують емпатійний супровод.

Не менш важливою є психологічна підтримка персоналу: рятувальників, медиків, військових.

У кризових умовах застосовуються специфічні методи, адаптовані для швидкої допомоги:

1. Кризова інтервенція -короткочасне втручання, спрямоване на стабілізацію емоційного стану та зниження інтенсивності стресових реакцій.
2. Психологічна перша допомога -підтримка, що включає встановлення контакту, забезпечення базових потреб, зниження тривожності, надання інформації та сприяння відновленню відчуття контролю.
3. Методи «заземлення» та дихальні техніки - допомагають людині повернутися до відчуття реальності, знизити фізіологічні прояви паніки.
4. Підтримувальні бесіди - активне слухання, діалог які дозволяють людині відчувати безпеку й прийняття ситуації.
5. Групові методи, що застосовуються після завершення гострої фази для опрацювання травматичного досвіду.
6. Психологічна освіта - пояснення людям нормальності їхніх реакцій, що знижує страх перед власними емоціями та сприяє кращій адаптації.

Наявність психолога у складі кризових команд є критично важливою, оскільки наслідки терористичних актів не обмежуються фізичними травмами. Психологічні наслідки такі як страх, відчуття небезпеки, безсоння, агресивність або, навпаки, апатія, можуть зберігатися протягом місяців та багатьох років. Робота фахівця дозволяє зменшити інтенсивність цих проблем, сприяє формуванню у постраждалих внутрішніх ресурсів для подолання травми та повернення до нормального життя. Водночас підтримка психолога необхідна і тим, хто забезпечує порятунок та порядок у кризовій ситуації, адже їхнє психологічне здоров'я є запорукою ефективної професійної діяльності.

Таким чином, роль психолога у кризових командах реагування на терористичні акти є багатовимірною: від екстреної стабілізації постраждалих до довготривалої профілактики психічних розладів. Цілі його роботи зводяться до збереження психологічного здоров'я та життєвої стійкості людини. Завдання

психолога це своєчасна допомога, підтримка, організація безпечного простору та супровід як постраждалих, так і рятівників. Методи роботи спрямовані на швидке відновлення контролю над ситуацією, нормалізацію емоційного стану та формування ресурсу для подальшої адаптації.

Психолог у кризових командах - це не лише спеціаліст, який надає допомогу, а й ключова ланка у системі реагування, що робить процес подолання наслідків теракту більш ефективним та гуманним.

Список використаної літератури

1. Кочарян А.С., Чепелєва Н.В. Кризова психологія. - Київ: Центр навчальної літератури, 2018.
2. Мітрофанова О.Г. Психологічна допомога в умовах надзвичайних ситуацій. - Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2020.
3. Hobfoll, S.E., Watson, P., Bell, C.C. et al. Five Essential Elements of Immediate and Mid-Term Mass Trauma Intervention: Empirical Evidence. *Psychiatry*, 70(4), 2007.
4. World Health Organization. Psychological First Aid: Guide for Field Workers. - WHO, 2011.
5. Raphael B., Wilson J. Traumatic Stress: The Effects of Overwhelming Experience on Mind, Body, and Society. - New York: Guilford Press, 1997.
6. APA. Guidelines for Psychological Practice with People Affected by Disasters and Mass Violence. - American Psychological Association, 2016.

Розробіть модель психологічних чинників, що сприяють (або не сприяють) готовності населення до участі у цивільній обороні

В умовах сучасних глобальних викликів питання готовності цивільного населення до участі у системі цивільного захисту набуває особливої актуальності. Світ дедалі частіше опиняється перед обличчям різноманітних загроз таких як, збройні конфлікти, терористичні атаки, стихійні лиха, пандемії, техногенні катастрофи та інші надзвичайні ситуації, і це потребує негайного і злагодженого реагування. У таких умовах ефективність системи цивільного захисту залежить не лише від діяльності державних інституцій, а й від рівня підготовленості самого суспільства діяти у кризових ситуаціях. Серед численних чинників, що визначають ефективність системи захисту від надзвичайних ситуацій, особливе місце займають психологічні механізми, які впливають на поведінку людини в умовах небезпеки та невизначеності. Психологічна готовність громадян, уміння контролювати емоції, реалістично оцінювати ризики та оперативно приймати рішення є ключовими у реагуванні на кризові ситуації. З метою визначення факторів, що впливають на рівень такої готовності, було розроблено модель психологічних чинників готовності населення до участі у цивільній обороні, яка включає чинники, що сприяють активній участі громадян, а також чинники, що можуть знижувати їхню готовність до дій у кризових умовах.

Психологічні чинники, що сприяють готовності населення до участі у цивільній обороні.

До цієї групи віднесено особистісні якості та внутрішні мотивації, що допомагають людині діяти впевнено, відповідально, та ефективно в кризових, небезпечних ситуаціях. Одним з важливих чинників є психологічна стійкість, яка проявляється у здатності зберігати внутрішню рівновагу, свідомо регулювати власні емоції, стани та діяти виважено. Психологічно стійка людина не

піддається панічним реакціям, здатна утримувати фокус уваги на вирішенні конкретної проблеми і приймати обґрунтовані рішення тоді, коли більшість оточуючих охоплені розгубленістю. Важливу роль також відіграють сміливість, рішучість, наполегливість, завзятість. Сміливість у контексті цивільної оборони це здатність діяти доцільно та свідомо навіть попри відчуття небезпеки. Рішучість дозволяє не застрягати у нескінченному зважуванні варіантів та швидко приймати рішення, коли ситуація вимагає негайних дій. Наполегливість та завзятість, ці чинники характеризують здатність людини послідовно діяти для досягнення поставленої мети, робити важкодоступні та не відступати перед перешкодами. У складних або небезпечних умовах сама наполегливість допомагає людям зберігати активну позицію, не втрачати мотивації та продовжувати виконувати необхідні дії навіть тоді, коли ситуація викликає втому, напруження або сумніви. Завзятість проявляється у внутрішній рішучості людини довести розпочате справу до кінця, незалежно від складності обставин. Як зазначає Ю. Ільїна, важливим чинником ефективної діяльності у надзвичайних умовах є відповідальність, яка формується на основі мотивації, соціальних норм та усвідомлення особистістю власних обов'язків [1]. Вона сприяє формуванню відповідального становища до власних обов'язків та підтримує готовність діяти в кризових умовах.

Суттєве значення також мають мотиваційні чинники. Серед них інтерес до громадського життя, бажання діяти, прагнення допомагати іншим, а також відчуття власної корисності та значущості у спільній справі. Коли людина відчуває зацікавленість у суспільному житті та усвідомлює важливість власної участі у спільних справах, вона значною мірою проявляє активність та готовність брати участь у заходах, спрямованих на захист населення. Разом із тим, рівень готовності населення до участі в цивільній обороні визначається не лише внутрішніми мотивами людини, а й впливом соціального середовища, у якому вона перебуває. У цьому контексті важливу роль відіграють соціально-психологічні чинки, що формуються в процесі взаємодії людей у суспільстві. До них належать емпатія, взаємопідтримка, прагнення до об'єднання. Здатність

співпереживати іншим людям та готовність допомагати тим, хто опинився у небезпечній ситуації, сприяють формуванню колективної взаємодії. У дослідженнях підкреслюється, що взаємодопомога, згуртованість, і відповідальність за інших є важливими чинниками ефективної поведінки у складних умовах [2]. Окремим і надзвичайно важливим чинником є рівень обізнаності населення щодо правил поведінки у надзвичайних ситуаціях. При знанні алгоритмів дій під час різних типів загроз, дозволяє діяти впевнено та організовано, зменшуючи рівень невизначеності, і це значно підвищує готовність до дій.

Психологічні чинники, що не сприяють готовності населення до участі у цивільній обороні.

Поряд із чинниками, які підвищують готовність населення до участі в цивільній обороні, існують також психологічні бар'єри, що можуть знижувати рівень такої готовності або навіть перешкодити активним діям у надзвичайних ситуаціях. Однією з найпоширеніших емоцій, що виникає у небезпечних ситуаціях, є страх та тривожність. Коли страх виходить за межі норми і стає неконтрольованим, він перетворюється на серйозну перешкоду для ефективних дій. Надмірна емоційна напруга пригнічує здатність адекватно оцінювати ситуацію, логічно мислити та приймати зважені рішення. У таких випадках можлива паніка, хаотичні дії або взагалі бездіяльність. Такий стан є достатньо небезпечним коли виникає надзвичайна ситуація, де кожна секунда має значення, тож, одним з ключових завдань психологічної підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях є формування вміння керувати власними емоціями та зберігати внутрішню рівновагу[3]. Ще одним чинником, що негативно впливає на готовність населення до дій у кризових умовах, є невпевненість у власних силах. Особи з низькою самооцінкою часто сумніваються, що зможуть вчасно та правильно діяти в небезпечних обставинах і ефективно захистити себе чи своїх близьких. Суттєвим психологічним бар'єром є також байдужість або відсутність інтересу до питань безпеки. У такій ситуації особа не розглядає можливі загрози як особисту проблему і вважає, що небезпечні події до неї не

стосуються. Сюди можна також додати соціальну апатію, як відсутність відчуття приналежності до громади, небажання брати участь у спільних справах. Через це відбувається пасивність у громадському житті, уникається участь у добровільній діяльності. О. Платковська, зазначає, що поведінка людини у складних умовах значною мірою залежить від розвитку вольових якостей, які допомагають долати труднощі та внутрішні перешкоди. До таких перешкод можуть належати пасивність, страх, небажання діяти або сформовані стереотипи уникнення складних ситуацій. Саме слабкість вольової регуляції та наявність внутрішніх бар'єрів можуть призводити до бездіяльності людини і знижувати її готовність до активних дій у кризових умовах[4]. Окремим важливим фактором є психологічна виснаженість, яка часто формується на тлі тривалого стресового навантаження, постійної тривоги, або пережитих травматичних подій. Особливо вразливим стан людини стає в умовах тривалої нестабільності, зокрема війни чи інших кризових явищ, коли емоційні ресурси поступово вичерпуються, та знижується загальна психологічна стійкість. У такому втрачається бажання й сили для засвоєння нової інформації, підготовки до небезпеки та участі у навчальних та інформаційних заходах.

Отже, рівень готовності населення до участі у цивільній обороні значною мірою залежить від психологічного стану людини, її мотивації та здатності протистояти стресу. Розвиток психологічної стійкості та підвищення обізнаності населення становлять ключові передумови для дієвого реагування на кризи.

Список використаних джерел

1. Ільїна Ю. Чинники ефективної взаємодії рятувальників при виконанні професійних завдань, ст.28. Проблеми психології діяльності в особливих умовах: матеріали науково- практичної конференції 2025. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/conf/z_psih.pdf?srsltid=AfmBOoq_Dv21MTIGrlAzF7ouEDCdBrHqQhIYgRC9jINMgLO-hXdhKB_7

2. Новіков О. Особливості психологічної стійкості військовослужбовців підчас діяльності у складних умовах, ст.82. Проблеми психології діяльності в особливих умовах: матеріали науково- практичної конференції 2025. URL:

https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/conf/z_psih.pdf?srsltid=AfmBOoq_Dv21MTIGrlAzF7ouEDCdBrHqQhIYgRC9jINMgLO-hXdhKB_7

3. Кожем'яка Ю. Особливості психоемоційного стану курсантів у процесі навчання в ЗВО ДСН України в умовах воєнного стану, ст.39. Проблеми психології діяльності в особливих умовах: матеріали науково- практичної конференції 2025. URL:

https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/conf/z_psih.pdf?srsltid=AfmBOorRi360nUwRnm7fQNq6UiO6egT25V2Re8KrOkR0gE983xbiHlbd

4. Платковська О.В. Психологічна стійкість особистості під час глобальних змін, ст.250. Актуальні проблеми психології: зб. науков. праць інституту психології імені Г. С. Костюка. URL:

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717673/1/Aktual_probl_psychol_Vol_7_Issue_47.pdf

У чому відмінності політики ставлення до іммігрантів у різних країнах ЄС? Який би з варіантів цього ставлення підтримали б ви особисто?

Сьогодні питання імміграції є одним із найактуальніших для країн Європейського Союзу. З одного боку, іммігранти допомагають вирішити демографічні та економічні проблеми, зокрема нестачу робочої сили. З іншого боку, їх інтеграція часто викликає соціальні, культурні та політичні виклики [1]. Саме тому політика щодо іммігрантів у різних країнах ЄС суттєво відрізняється залежно від історичного досвіду, економічного розвитку та суспільних настроїв.

Серед основних підходів до імміграційної політики в ЄС доцільно виділити наступні:

1. Ліберальна модель (відкрита політика).

Такі країни, як Німеччина чи Швеція, тривалий час проводили відносно відкриту політику щодо іммігрантів. Вони надають притулок біженцям, забезпечують соціальну підтримку та створюють умови для інтеграції. Наприклад, у період міграційної кризи 2015 року Німеччина прийняла значну кількість біженців [2]. Основною перевагою цього підходу є гуманність та підтримка прав людини, однак він також створює навантаження на соціальні системи та може викликати напруження в суспільстві.

2. Обмежувальна модель (жорсткий контроль).

Деякі країни, зокрема Угорщина та Польща, проводять більш сувору політику щодо іммігрантів. Вони обмежують в'їзд, посилюють прикордонний контроль і часто відмовляються від розподілу біженців за квотами ЄС [3]. Такий підхід дозволяє зберегти стабільність і безпеку, але часто критикується за недостатню солідарність та порушення гуманітарних принципів.

3. Селективна модель (економічний підхід).

Деякі країни, наприклад Франція чи Нідерланди, намагаються поєднати відкритість із прагматизмом. Вони приймають іммігрантів, але надають перевагу

тим, хто має освіту, професійні навички або може швидко інтегруватися в економіку [1]. Цей підхід сприяє розвитку економіки, але може створювати нерівність серед самих іммігрантів.

4. Інтеграційна модель (акцент на адаптації).

У багатьох країнах ЄС важливим є не лише прийом іммігрантів, а й їхня інтеграція. Це включає вивчення мови, дотримання законів і прийняття культурних цінностей країни [2]. Такий підхід допомагає зменшити соціальну напругу, але вимагає значних ресурсів і часу.

На мою думку, найбільш ефективною є поєднана модель, яка включає елементи відкритості, контролю та інтеграції. Повністю відкрита політика може призвести до перевантаження державних систем, тоді як надмірно жорстка – суперечить гуманістичним цінностям Європи. Тому оптимальним варіантом є прийом іммігрантів із чіткими правилами, одночасно забезпечуючи їм можливості для інтеграції в суспільство.

Таким чином, політика щодо іммігрантів у країнах ЄС є різноманітною та залежить від багатьох факторів. Водночас найбільш перспективним є баланс між гуманністю, економічною доцільністю та безпекою. Саме такий підхід дозволяє не лише ефективно вирішувати проблеми імміграції, а й використовувати її потенціал для розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Migration and Home Affairs. European Commission. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/index_en
2. OECD. International Migration Outlook. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/migration.html>
3. European Council on Foreign Relations. EU migration policy analysis. URL: <https://ecfr.eu/>

Як на вашу думку, чому ЄС до цього часу не має власних збройних сил? Чи у них потреба і чи будуть створені вони у майбутньому?

Питання створення власних збройних сил Європейського Союзу протягом багатьох років залишається предметом гарячих дискусій серед політиків, експертів та науковців. З одного боку, ЄС виступає як унікальне політичне й економічне об'єднання, яке прагне зміцнити свою роль самостійного глобального гравця. З іншого боку, у питаннях безпеки Союз традиційно залежить від НАТО, а також від національних армій країн-членів. Відсутність спільної армії ЄС часто сприймається як слабкість, особливо в сучасних умовах, коли виклики стають дедалі серйознішими: війна Росії проти України, загроза тероризму, а також нестабільність у регіонах Близького Сходу та Африки.

Першою причиною, чому Європейський Союз досі не має власних збройних сил, є питання національного суверенітету. Для більшості держав оборона залишається ключовою сферою, яку вони не готові передавати наднаціональним структурам. Армія виступає не лише як інструмент забезпечення безпеки, але й як символ державності та ідеї незалежності. Саме тому, навіть у рамках інтеграційних процесів, країни прагнуть зберігати контроль над своїми військовими силами.

Другою причиною є наявність НАТО. Більшість країн-членів ЄС також входять до цього Альянсу, який володіє потужною військовою інфраструктурою та забезпечує колективну безпеку. Європейські держави довгий час вважали, що достатньо бути частиною НАТО, щоб уникнути значних витрат на створення власних окремих сил. По суті, безпека Європи протягом десятиліть базувалася, насамперед, на військових можливостях Сполучених Штатів.

Третьою причиною є фінансовий аспект, він має суттєве значення в цьому контексті. Формування спільної армії вимагало б значних ресурсів для забезпечення функціонування командних структур, проведення навчальних

програм, розвитку інфраструктури та придбання військової техніки. Варто зазначити, що чимало держав ЄС не дотримуються вимоги витратити 2% ВВП на оборону, як передбачено стандартами НАТО. Через це додаткові видатки, пов'язані зі створенням нових військових структур, викликають серйозні побоювання.

У сучасних умовах все частіше звучать аргументи на користь створення європейських збройних сил. Зміна геополітичної ситуації, зокрема російсько-українська війна, продемонструвала потребу Європейського Союзу самостійно реагувати на виклики безпеки. Крім того, серед європейців набирає популярності ідея стратегічної автономії, яка передбачає зменшення залежності від Сполучених Штатів у питаннях оборони. Це не означає виходу з НАТО, але виражає прагнення ЄС мати окремий механізм дій у критичних ситуаціях.

У нинішніх реаліях Європейський Союз не має можливості залишатися осторонь від питань, що стосуються безпеки. Стратегічний компас, затверджений у 2022 році, визначив ключові напрямки розвитку європейської оборонної політики. Документ передбачає формування сил швидкого реагування чисельністю до 5000 осіб до 2025 року, а також посилення співпраці у галузях кібербезпеки, протидії гібридним загрозам і боротьби з тероризмом. Ці заходи свідчать про поступове наближення Європейського Союзу до створення власних оборонних механізмів.

У перспективі створення власних збройних сил для Європейського Союзу може набувати все більшої актуальності, враховуючи розвиток оборонних технологій і трансформацію політичного ландшафту континенту. Такий крок потребуватиме значної співпраці між країнами-членами, прояву політичної рішучості та вагомого фінансування. Водночас, важливо гарантувати, щоб ця ініціатива не стала причиною подальших розбіжностей всередині Європи, а навпаки, сприяла зміцненню її обороноздатності й забезпеченню загальної безпеки.

Список використаної літератури

1. Howorth J. Security and Defence Policy in the European Union. London: Palgrave Macmillan, 2014
2. [.https://www.bruegel.org/analysis/defending-europe-without-us-first-estimates-what-needed](https://www.bruegel.org/analysis/defending-europe-without-us-first-estimates-what-needed).
3. https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en

Психологічний аналіз впливу стабільності або нестабільності безпекового середовища на рівень колективної тривожності у суспільстві. Показники, за якими можна оцінити стан колективної тривожності

Тривога є важливим психологічним механізмом для виживання, який дає можливість враховувати всі ризики та здійснювати певний план дій задля запобігання небезпеки. Проте довготривале відчуття загрози має негативні наслідки, адже змушує людей постійно знаходитися в стані очікування та готовності до чогось гіршого. За таких обставин мигдалина в мозку, яка реагує на небезпеку та відповідальна за страх й інші емоційні процеси, стає гіперзбудженою, викликаючи посилену тривогу [1]. Нестабільна безпекова ситуація викликає прояви тривоги та посилює вже наявну у деяких людей тривожність. Довготривалість та непередбачуваність є основними негативними факторами, які впливають на подальший рівень тривожності [2].

Дані фактори присутні за різних кризах суспільства, які є і були присутні практично всю історію людства, це: пандемії, війни, економічні зміни тощо. Такі ситуації супроводжуються невизначеністю та порушують контроль над власним життям. Обставини стрімко змінюються кожного дня, тож планування стає важчим, виникає невпевненість і страх за майбутнє. Тобто відбувається порушення базової безпеки, однієї з найголовніших життєвих потреб, що і спричиняє довготривалу тривогу. Джудіт Герман наголошує, що психічна травма нерозривно пов'язана із загальним соціально-політичним становищем, адже в разі війн, репресій та інших схожих подій, психологічні механізми впливу однакові, як і при індивідуально пережитому насиллі [3].

При стабільній безпековій ситуації суспільство може спокійно вирішувати різні питання, планувати своє майбутнє та займатися особистим життям, між людьми та до різних інститутів присутня довіра. Та при постійній загрозі буденність та майбутнє стають розмитими й другорядними, довіра одне до

одного знижується, а всі зусилля спрямовані на те, аби вберегти себе. Деякі події можуть викликати колективну (трансгенераційну) травму, яка переходить в наступні покоління, та проявлятиметься у них навіть при стабільності, й одним з проявів такої травми буде тривога за ті речі, які були під загрозою раніше. Приклад такої колективної травми є пережитий українцями голодомор, наслідки якого досі присутні в поведінці людей у вигляді занепокоєння за їжу (запаси консервів, хліб до більшості страв, постійна тривога бабусь, чи не голодні діти та онуки тощо) [4].

Тому одним з важливих чинників є національна стійкість, яка полягає у здатності держави та суспільства разом ефективно протидіяти загрозам, адаптовуватися до змін безпекового середовища та підтримувати стає функціонування. Цей показник є не менш важливим, за політичну чи економічну стабільність. Досвід подолання попередніх криз, катастроф та трагедій має важливе значення у формуванні необхідних спроможностей, аби долати теперішні та майбутні загрози, а також ефективно функціонувати при хронічних стресах невизначеності [5]. А при поверненні стабільної ситуації після криз та при подоланні негативних наслідків тривалих загроз важлива не тільки сама безпека, а й автономність суспільства [3].

Рівень колективної тривожності можна оцінити різними способами. Найпростіший це спостереження за людьми в житті, групах або інтернеті: які їхні думки, дії та настрої. Наскільки люди довіряють державі та одне одному, чи почастишали прояви агресії, до чого розподіляється активність людей, чи поширилося звернення до лікарів. Варто переглядати статистику встановлених розладів, пов'язаних з тривожністю. Для точнішого уявлення краще використовувати конкретні дослідження. Це можуть бути тести, аби оцінити загальний рівень тривожності певної групи людей, або опитування щодо суспільної оцінки поточного стану в країні та у світі, певних подій або можливих ризиків і перспектив на їхню думку.

Список використаної літератури

1. Сапольскі Р. М. Біологія поведінки, причини доброго і поганого в нас: пер. з англ. Олена Любенко. – 4-те видання, Київ, 2024. 669с.
2. Перрі Б. Д., Вінфрі О. Що з тобою сталося? Про травму, психологічну стійкість і зцілення: пер. З англ. Анна Цвір. Харків, 2023, 320с.
3. Герман Дж. Д-р Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору: пер. З англ. Оксана Лизак, Оксана Наконечна, Олександр Шлапак. Львів, Видавництво Старого Лева, 2023, 424с.
4. Рева І. По той бік себе: соціально-логічні та психокультурні наслідки Голодомору і сталінських репресій: Науково-популярне видання. – 2-ге вид., перероб. і доп., Київ, К.І.С., 2019, 272 с.
5. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія, Київ, НІСД, 2022, 532 с.

Чи є взаємозв'язок між безпековою політикою ЄС та психологічним відчуттям захищеності громадян?

У сучасних умовах безпекова політика Європейського Союзу поступово виходить за межі традиційного розуміння оборони та внутрішнього порядку. Сьогодні вона охоплює кібербезпеку, захист критично важливих об'єктів, протидію транснаціональній злочинності, а також реагування на гібридні, екологічні й економічні загрози. Водночас постає питання: чи впливають ці політичні заходи не лише на реальну безпеку, а й на психологічне відчуття захищеності громадян ЄС? Тобто, чи можна говорити про прямий або опосередкований вплив безпекової політики на суб'єктивне сприйняття безпеки людьми?

По-перше, сама наявність узгодженої безпекової стратегії ЄС створює підґрунтя для формування відчуття стабільності та захищеності. Європейський Союз декларує готовність мати власні ресурси та можливості для забезпечення миру й стримування загроз.

Внутрішні напрями безпекової політики, зокрема боротьба з тероризмом, організованою злочинністю та кіберзлочинами, безпосередньо відповідають на поширені страхи та очікування громадян. За такої логіки можна припустити, що чим активніше й зрозуміліше діє безпекова політика ЄС, тим вищою є ймовірність зростання відчуття захищеності серед населення [1].

По-друге, результати соціологічних досліджень свідчать про те, що громадяни Європейського Союзу загалом очікують від ЄС саме активної ролі у сфері безпеки. Згідно з опитуваннями, значна частина респондентів позитивно оцінює членство своїх країн у ЄС, зокрема через його внесок у підтримання миру та стабільності. Крім того, більшість опитаних вважає, що Європейський Союз має посилювати свою участь у захисті від глобальних

криз і загроз. Це дозволяє говорити про психологічний аспект: усвідомлення існування наднаціонального безпекового суб'єкта формує очікування більшої захищеності [2].

По-третє, варто зазначити, що цей зв'язок не є автоматичним. Психологічне відчуття безпеки залежить не лише від формального існування політики, а й від рівня довіри до інституцій, ефективності комунікації та конкретного соціального контексту. Так, дослідження сприйняття ЄС серед молоді в сільських регіонах Польщі показало, що навіть за наявності спільних європейських механізмів безпеки, багато молодих людей асоціюють питання захисту передусім із національним або місцевим рівнем. У такому випадку вплив європейської безпекової політики на суб'єктивні відчуття залишається обмеженим [3].

По-четверте, важливу роль відіграють так звані проміжні чинники: доступність інформації про безпекову політику, відчутність її результатів у повсякденному житті, рівень довіри до європейських та національних інституцій. Якщо загрози сприймаються як абстрактні або віддалені, а дії ЄС не пояснюються зрозумілою мовою, психологічне відчуття захищеності може не зростати. Більше того, надмірне акцентування на загрозах без належних пояснень інколи може викликати тривожність і посилювати страх, а не спокій.

По-п'яте, в умовах сучасних викликів — збройних конфліктів у Європі, кіберзагроз, енергетичної нестабільності — роль ЄС у сфері безпеки стає дедалі помітнішою.

Європейський Союз поступово перетворюється на одного з ключових акторів, що формує загальну архітектуру безпеки континенту. Відповідно, зростає і потенціал впливу цієї політики на психологічне сприйняття безпеки громадянами. Проте реалізація цього потенціалу можлива лише за умови прозорості комунікації, реальних результатів і ефективної імплементації на локальному рівні.

Отже, можна зробити висновок, що між безпековою політикою ЄС та

психологічним відчуттям захищеності громадян існує взаємозв'язок. Політика безпеки створює рамки та інструменти, які формують очікування й оцінки громадян, однак цей зв'язок не є прямим і автоматичним. Він значною мірою залежить від сприйняття, довіри та того, наскільки люди відчують реальний вплив політики на власне повсякденне життя. Тому для посилення цього взаємозв'язку важливо не лише розвивати безпекові механізми на макрорівні, а й робити їх зрозумілими та відчутними для кожної людини — на рівні особистої безпеки, довіри й стабільності.

Список використаної літератури

1. A new era for European defence and security. URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/security-and-defence_en (дата звернення 16.12.2025).
2. Survey confirms Europe's citizens want the EU to protect them and act in unity. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250317IPR27385/survey-confirms-europe-s-citizens-want-the-eu-to-protect-them-and-act-in-unity> (дата звернення 16.12.2025).
3. No Strong Sense of Belonging and the EU as a Security-Provider: How Young People in Rural Poland Perceive EU Citizenship. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-20703-0_4 (дата звернення 16.12.2025).

Аналіз подій 70-х років XX століття: причини розрядки та нового загострення протистояння

Після Другої Світової Війни, яка закінчилась перемогою СРСР та США над Третім Рейхом, світ чекали нові конфлікти на протистояння. Переможці в цій війні мали неймовірний військовий потенціал, політичні еліти яких були схильні до вирішення зовнішніх питань за допомогою сили зброї. Між цими державами пролягла ідеологічна прірва. Америка в більшості була демократичною державою з високою соціальною нерівністю. Радянський союз, навпаки, мав тоталітарний устрій, але декларував соціальну рівність та підтримку, чим приваблював бідні країни в усьому світі. Крім того, СРСР маючи комунізм, як основу ідеологічну течію, ставив на меті боротьбу з капіталізмом, який в свою чергу, був фундаментом у розвинутих країнах світу, таких як США.

Тодішній післявоєнний світ опинився у ситуації, коли дві наддержави поділяли його на сфери впливу між капіталістичним, демократичним Заходом, куди входила США, Велика Британія, Франція та між Радянським Союзом, куди входила частина Центральної та Східної Європи. В регіоні, який був підконтрольний радянському керівництву, було проведено багато репресій, чисток серед опонентів режиму та скасування виборів.

Світ продовжував перебувати в стані протистояння, позначений, наприклад, такою кризою, як Карибська. У жовтні 1962 року між СРСР і США сталося найбільш напружене за час Холодної війни політичне і військове протистояння — Карибська криза. Приводом стало таємне розміщення Радянським Союзом ядерних ракет на Кубі. Світ опинився на межі нової глобальної війни. Але американський і радянський лідери – Джон Кеннеді і Микита Хрущов – змогли домовитися про мирне вирішення [1].

Але згодом, на початку 70х років XX століття світ вступив у фазу так званої «розрядки». «Розрядка (фр. *Détente*) – історичний період у відносинах між

західними країнами та радянським комуністичним блоком на чолі з СРСР. Хронологічно цей період належить до «холодної війни» і охоплює десятиріччя 1970-х років, а саме 1969 рік – початок переговорів між США та СРСР про обмеження стратегічних наступальних озброєнь» [2].

Передумовами початку цієї «розрядки» є декілька факторів. На зворотній стороні величезного військового потенціалу Радянського союзу, знаходився економічний тягар, викликаний плановою економікою та витратами на підтримку союзників блоку. Натомість США, зіткнувшись з своїм економічним викликом, пов'язаним війною у В'єтнамі, американське суспільство вимагало скорочення витрат на зовнішні конфлікти. Розуміння, що конфлікт може призвести до незворотних наслідків – змусило керівництво обох держав шукати компроміс для зменшення гонки озброєнь.

Ще одним фактором «розрядки» називають прагнення СРСР до співпраці у сфері технологій, експортуванні харчової продукції та культурні-наукові обміни. Спільна космічна програма («Союз-Аполлон у 1975 році).

Тому, після перегляду міжнародних стосунків між країнами та підписання договору SALT 1 у 1972 році, про скорочення хімічного, стратегічного міжконтинентального озброєння, було вирішено підписати останній акт Гельсінської угоди у 1975 році. Акт закріплював принципи недоторканності та непорушності кордонів, співпраці в гуманітарних економічних аспектах та мав на меті стабілізувати відносини в Європі.

«Однак зворотним боком Гельсінського процесу для Москви було те, що на всіх учасників конференції поширювалось зобов'язання дотримуватись прав людини. Виконання гельсінських умов повинні контролювати спеціально створені постійні органи, у кожній із країн, що підписала договір. СРСР опублікував заключні документи конференції» [2].

Розрядка тривала недовго, адже зрозуміло, що недовіра і конфронтація нікуди не ділись, США та СРСР мали протилежні погляди, соціально-економічну систему та ідеологію. Радянський союз продовжував політику агресивного впливу, зокрема у Африці та Афганістані, порушуючи принципи договору, що

викликало у країн Заходу занепокоєння, щодо посилення конфронтації. Обидві сторони продовжували нарощування та розробку нових видів озброєння, що також вплинуло на зменшення довіри обох сторін. Але ключовим фактором, що вплинув на відносини, зазначають введення радянських військ в Афганістан у 1979 році. В свою чергу, США почали вводити політику на підтримку антирадянських сил, розпочали бойкот Олімпіади 1980 року, що проходила у Москві. Прихід Рейгана у 1981 році ще більше загострив відносини між державами. «Нова американська адміністрація схвалила стратегію "суперництва", згідно з якою планувалось розвивати перспективні озброєння, максимально використовуючи науково-технічні досягнення, в яких США мають пріоритет. Ця стратегія повинна була не тільки забезпечити воєнну перевагу, а й економічне виснаження СРСР» [3].

Отже, ми робимо висновок, що «розрядка» була наслідком втоми двох наддержав, через тривалу гонку озброєння та намагання зберегти амбіції кожної із сторін у зовнішній політиці. Ми усвідомили, що навіть у найгострішому протистоянні є можливість урегулювання конфлікту, якщо об'єктивні інтереси сторін співпадають. Але регіональні конфлікти, спроби проявити свої амбіції впливу та ідеологічні розбіжності продемонстрували нам, що тривалий мир неможливий, якщо зміни не стосуються самої системи міжнародних відносин та її учасників.

Список використаних джерел

1. Пивоваров С., Спірін Є. 62 роки тому через Карибську кризу між СРСР і США ледь не почалася Третя світова війна.. *Бабель*. 14.10.2024. URL: <https://babel.ua/texts/52798-58-rokiv-tomu-cherez-karibsku-krizu-mizh-srsr-i-ssha-led-ne-pochalasya-tretya-svitova-viyna-os-yak-na-konflikt-vplinuli-fidel-kastro-shpigun-kdb-i-pidvodniy-choven-iz-yadernoyu-boyegolovkoyu>.

2. Hunt, Michael (2015). *The world transformed : 1945 to the present : a documentary reader*. New York, NY: Oxford University Press. c. 269—274. [ISBN 978-0-19-937103-7](#). [OCLC 870439207](#).

2. Розрядка.Wikipedia.URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BA%D0%B0#cite_ref-0_1-0 .

3. Розрядка міжнародної напруженості у 70-х роках. Гельсінський процес. Studfile.net. URL: <https://studfile.net/preview/7393881/page:39/>.

4. Розрядка 70-х років. Гельсінський процес. History. Всесвітня історія XX століття. URL: <https://uahistory.co/book/world/78.php>.

Проаналізуйте, за якими показниками Європейський Союз є світовим лідером та у чому він поступається іншим. Яке підґрунтя потрібне для того, щоб реалізувати концепцію європейської стратегічної автономії?

Сьогодні все більше приділяють увагу питанням подальшого розвитку Європейського Союзу (ЄС), який викликає щире зацікавлення як серед студентів економічних спеціальностей, так само і серед науковців, які намагаються спрогнозувати та поглиблено вивчити траєкторію розвитку цього унікального інтеграційного об'єднання. Дедалі частіше звучать закономірні питання від студентів, науковців та інших: Чому такий потужний союз з великою кількістю мешканців і найбільшим у світі ринком досі поступається США та Китаю в ключових вимірах глобального впливу? Чому вони не використовують весь свій потенціал, щоб бути лідерами у кожній сфері? На перший погляд ці запитання здаються простими, але саме за цією простотою ховається справжня складність. Особливої гостроти ці питання набувають сьогодні, коли вся Європа опинилась перед викликами, які ще десять років тому здавались неможливими, а саме це повномасштабна війна між Україною та росією, енергетична криза, технологічне відставання від головних конкурентів США та Китаю і дедалі більша невизначеність щодо надійності американських обіцянок та гарантій безпеки. Саме в цьому контексті європейської стратегічної автономії, здатності ЄС самостійно діяти і захищати свої інтереси без критичної залежності від зовнішніх партнерів, яка в першу чергу перетворилась із академічної дискусії на питання практичної політики.

Історія ЄС розпочалась після закінчення Другої світової війни, коли зруйнована і виснажена Європа зробила усвідомлений вибір на користь співпраці замість протистояння. Все розпочиналось з об'єднання шести країн навколо спільного ринку вугілля та сталі у 1951 році, яке поступово переросло в

унікальне національне утворення з 27 держав-членів [1]. Союз не є федерацією на кшталт США, де центральний уряд має широкі повноваження над штатами, і водночас вони набагато більше, ніж звичайна міжнародна організація, які суцільно відрізняється від інших. Унікальність організації полягає в тому, що його держави-члени не розчиняються в союзі, а навпаки зберігають власну державність і національну ідентичність, водночас добровільно передаючи частину рішень на спільний наднаціональний рівень. Незважаючи на потужність і масштаб, варто зазначити, що ЄС дедалі більше відчуває тиск не лише ззовні, а й зсередини. Наразі можна помітити, що окремі держави-члени все активніше розпочали діяти у власних національних інтересах, де безпосередньо не узгоджують із іншими союзниками чи загальними комітетами, тобто навмисно розпочинають блокувати спільні рішення, проявляти відкриту агресію чи провокують на конфліктні ситуації. У результаті таких дій може відбуватися послаблення єдності союзу та погіршенню його здатності говорити на міжнародній арені одним голосом. В реаліях така активна зміна в країнах, а саме якщо казати про відсутність узгодження позицій всіх учасників щодо бачення стратегічної ролі Євросоюзу, буде створювати одну із головних перешкод на шляху його розвитку як самостійного гравця.

Незважаючи на внутрішні перешкоди, не менш гострою є проблема зовнішньої конкурентоспроможності. Аналізуючи показники можна сказати, що ЄС не відстає через брак обізнаності чи ресурсів, вони здебільшого відстають через спосіб ухвалення рішень. Дивлячись на Китай і США, які зробили технологічний розвиток державним пріоритетом з чіткою вертикаллю рішень і масштабним фінансуванням. В свою чергу ЄС вимушений щоразу шукати консенсус між різними рівнями економік власних держав-членів та різним баченням того, що взагалі є стратегічним пріоритетом, що призводить до витрачання часу на пошук рівноваги, який конкуренти витрачають на дію. В цьому і з'являється парадокс, де Європа вміє вчити та досліджувати, але не вміє на цьому заробляти. Кількість вчених є, університети, ідеї також є, але гроші на розвиток бізнесу знайти важко, тому зрозуміло, все що в них було різко перейшло туди де є гарне фінансування,

тобто до США. Також можна помітити ще одну різницю між країнами в тому, що в Європі стоїть лише мета як найбільше набрати студентів, а в США навпаки, вони швидше будуть вкладати гроші в декілька з найкращих університетів, які у свою чергу і будуть забирати найталановитіших здобувачів з усього світу. Через це вони програють в боротьбі за найкращих людей [2]. Дивлячись на порівняльні показники між союзом та його головними конкурентами, можна підтвердити, що ЄС дійсно зберігає певні позиції у світовій науці та робототехніці, проте надає перевагу у розвитку штучного інтелекту та проривних дослідженнях, поступаючись Китаю та США, найцікавіше, що розвиток не стоїть на місці, а з кожним роком по трохи але зростає. Потрібно надати увагу відсотковим темпам приросту штучного інтелекту в науці: Китай нарощує темпи на 39% на рік, США на 36% на рік, тоді як ЄС лише 32% на рік. Так, різниця не велика, але у технологічній гонці навіть декілька недостатніх відсотків щорічно можуть перетворюватися на роки відставання. Також, помітна різниця в бізнес-інвестиції в дослідження та розробки, де у США саме компанії фінансують різні інновації і одразу намагаються їх впровадити, тоді як в Європі наука живе здебільшого в рамках університету та дуже рідко доходить до ринку. Щодо Китаю, вони активно повертають своїх вчених додому через різні державні програми підтримки, у порівнянні з союзом вони навпаки продовжують втрачати, тобто є різниця у підході до людського капіталу з часом стає все складнішою (Табл. 1). Все це показує чому ЄС поступаються іншим і не можуть бути лідерами у всьому, адже лідерство в нашому сучасному світі визначається не лише розміром економіки чи кількістю країн у союзі, а здатністю швидко діяти, правильно розподіляти ресурси на пріоритети та заохочувати науковців різними підтримками, щоб вони не тікали. Саме цього ЄС поки що бракує, і саме тому питання стратегічної автономії стає не просто політичною амбіцією, а об'єктивною необхідністю для союзу, який прагне зберегти свою репутацію та лідерські позиції серед інших світових лідерів.

Таблиця 1

Порівняння науково-технологічного розвитку в країнах ЄС, Китаю та США в період з 2000-2023 рр.*

Показник	ЄС	Китай	США	Глобальний тренд та вплив
Частка у світових публікаціях	18,1%	27,0%	13,1%	Китай обійшов ЄС у 2019 році за обсягом наукових праць
Якість за рейтингом цитованих праць (Топ-10%)	19,2%	26,7%	19,4%	Китай став світовим лідером за якістю публікацій, обійшов союз у 2018 році
Досконалість за рейтингом найвпливовіших праць (Топ-1%)	17,8%	27,3%	21,7%	Серед трійки лідерів, найнижчий показник рівня проривних досліджень демонструє ЄС
Штучний інтелект у науці (здебільшого ріст)	+32% на рік	+39% на рік	+36% на рік	Розрив між лідером та союзом у ШІ стрімко зростає
Технологічна спеціалізація	Гуманітарні та суспільні науки, економічні	Природничі науки, хімія, інженерія	Науки про здоров'я, біомедицина	ЄС відстає у найбільш технологічних галузях, важливих для цифрового переходу
Структура університетів	Багато закладів середньої якості	Концентрація на елітні вишів зростає	Домінування елітних університетів (Посідають Топ-20)	США краще залучає світові таланти
Мобільність талантів (brain drain)	Спостерігається відтік до США та Великої Британії	Активне повернення вчених додому завдяки різним держпрограмам	Головний реципієнт "мізків"	Союз втрачає людський капітал через низьку зарплату та бюрократію
Бізнес-інвестиції в дослідження та розробки (% ВВП)	Приблизно 1,5%	Точної цифри не має, але можна сказати витрати уряду є значними	Понад 2% (є лідером в бізнес-секторі)	У США та Азії бізнес є головним механізмом інновацій, у ЄС більш академічний сектор

*Складено автором за [3].

Для розуміння питання, яке підґрунтя потрібне для реалізації стратегічної автономії, спочатку потрібно зрозуміти саме поняття. Це ідея про те, що ЄС має бути здатним самотійно захищати свої інтереси, у сфері безпеки, оборони та зовнішньої політики. Фактично вона означає, що союз має підвищувати свою здатність діяти самотійно, якщо це необхідно, і разом з партнерами, якщо це

звісно можливо [4]. При цьому важливо розуміти, що ця така концепція не буде загрозою в розриві із союзниками або повної незалежності від зовнішнього світу. Навпаки, вони підкреслюють необхідність співробітництва, але одночасно прагнуть більшої самостійності у прийнятті рішень та реальної спроможності діяти тоді, коли це необхідно. Потрібно розуміти, що у кризові моменти країни члени змушені чекати на згоду або допомогу ззовні, де не є повністю суверенним гравцем. Саме тому, як зазначають аналітики, питання стратегічної автономії у сфері оборонної промисловості залишається таким, де важко в Європі знайти спільні знаменники [5]. Моє бачення в цьому те, що тут виникає одна ключова проблема, яка змушує союз поступово крок за кроком втрачати здатність ефективного контролювання як власних учасників, так і свої позиції на зовнішній арені. Вони дозволяють окремим державам систематично блокувати спільні рішення або діяти включно у власних інтересах, ризикуючи перетворитись із впливового гравця на консультативний майданчик. Де для реалізації стратегічної автономії буде важливо не лише інвестиції та певні важливі документи, а й більше інституційної реальності, тобто готовності та рішучості, навіть можна сказати жорсткості у встановленні чітких прав та вимог їх дотримання від усіх учасників без винятку.

Отже, проаналізувавши показники, ми побачили, що ЄС залишається світовим лідером у гуманітарній та регуляторній сфері, проте вони критично поступаються своїм конкурентам в темпах технологічних інновацій та практичної реалізації науки. Головна перешкода для союзу є не брак ресурсів, а складна система ухвалення рішень та внутрішньої боротьби за домінування, що в свою чергу призводить до відтоку капіталу й талантів. Щодо реалізації стратегічної автономії союзу потребує змін переходячи з дискусій до більш жорстких інновацій єдності, яка буде акцентувати увагу на забезпеченні покращення та розвитку стратегічних галузей промисловості.

Список використаної літератури

1. Демчик О.В., Мірошник В.О., Бойчук Д.С. Історія формування Європейського союзу. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №12. С.415-417. URL: https://lsej.org.ua/12_2021/106.pdf (дата звернення: 7.03.2026)
2. Science, Research and Innovation Performance of the EU 2024 report. Chapter 3: Scientific knowledge production. Directorate-General for Research and Innovation. European Commission. 2024. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/science-research-and-innovation-performance-eu-2024-report_en#details (дата звернення: 9.03.2026)
3. EU challenges and priorities. European Commission. 2025. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3380> (дата звернення: 9.03.2026)
4. Ніколаєва М., Кадук Н. Стратегічна автономія ЄС: особливості реалізації в глобалізованому світі. Матеріали міжнародної наукової конференції. Одеса. 2025. С. 178–182. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b276ae0c-5d88-4b14-b003-d18d56b2f72a/content> (дата звернення: 10.03.2026)
5. Кравчик В. Чому ЄС говорять про стратегічну автономію? Українська призма. Рада зовнішньої політики. 2023. URL: <https://prismua.org/%D1%87%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%B2-%D1%94%D1%81-%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%8F%D1%82%D1%8C-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%83-%D0%B0%D0%B2%D1%82/> (дата звернення: 11.03.2026)

Холодна війна — це вже лише історія чи й сучасність?

Я обрала тему «Холодна війна — це вже лише історія чи й сучасність?» тому, що вона допомагає зрозуміти, як минуле продовжує впливати на наше сьогодення. Для мене ця тема не лише про політичне протистояння, а про стан свідомості — про страх, боротьбу за вплив і потребу зберігати людяність навіть у часи глобальної напруги. Досліджуючи це питання, я побачила, що “холодна війна” — це не тільки геополітична історія, а й психологічний досвід усього людства, який ми переживаємо знову — у формі інформаційних війн, недовіри та боротьби за правду. Саме тому для мене ця робота — не лише навчальне завдання, а спроба осмислити, у якому світі ми живемо і яку роль у ньому відіграє людина.

Період холодної війни (1947–1991) сформував політичну карту світу, яка досі визначає міжнародні відносини. Після Другої світової війни, коли людство сподівалося на тривалий мир, виникла нова глобальна напруга — між Сполученими Штатами Америки та Радянським Союзом. Цей конфлікт був не стільки військовим, скільки ідеологічним: боротьба капіталістичного світу з комуністичним, Заходу зі Сходом, свободи з контролем [1].

Саме в цей період було закладено основи системи безпеки, яка діє й сьогодні: створення НАТО (1949), ухвалення «доктрини Трумена», економічна підтримка країн Європи через План Маршалла (1948).

Холодна війна стала каталізатором технічного прогресу, але й причиною постійного страху перед ядерною катастрофою. Здавалося, з падінням Берлінського муру 1989 року і розпадом СРСР історія конфронтації завершилася. Проте XXI століття показало: світ не став однополюсним. Нові технології, енергетична залежність і кібервійни лише змінили форму старої боротьби. Події 2014 і 2022 років — окупація Криму, повномасштабне вторгнення Росії в Україну — довели, що логіка «холодного протистояння»

живе далі.

Тому питання, чи залишилася «холодна війна» у минулому, є надзвичайно актуальним. Воно стосується не лише політики, а й нашого способу мислення — як суспільства реагують на страх, невизначеність і інформаційний тиск у добу цифрової війни.

У класичному визначенні холодна війна — це глобальне протистояння без прямого військового зіткнення, але з тотальною боротьбою за вплив.

Після 1947 року вона проявлялася у всьому: від космічної гонки (США vs. СРСР) до психологічної пропаганди. І хоча Берлін, Куба чи В'єтнам були її найяскравішими сценами, справжнє поле битви пролягало у свідомості людей — у тому, що вони вважали правдою [2]. Сьогодні ця боротьба триває, але її засоби стали невидимими. Гібридні війни, інформаційні кампанії, фейкові новини, політичні санкції — це зброя нового типу [3]. Як зазначає В. Горбулін, сучасні війни мають гібридний характер [3, с. 25].

Україна сьогодні — у самому центрі цієї нової холодної війни. Для Росії її незалежність і демократичний вибір — загроза імперській ідеології. Для Європи й світу — випробування здатності захищати цінності свободи. Цей конфлікт уже не лише військовий: він визначає майбутню архітектуру безпеки континенту [6].

Нові технології створили ще один фронт — інформаційний. Боти, пропагандистські медіа, дезінформаційні кампанії стали сучасною зброєю масового ураження. Вони впливають не на тіла, а на свідомість, формуючи емоційний фон недовіри та поляризації. Так виникає «холодна війна у головах»: страх перед іншим, прагнення контролювати правду, недовіра до будь-яких джерел інформації. Європейська безпека після 2022 року функціонує у новому полі реальності: війни більше не мають чітких кордонів [5]. І якщо колись суперництво між США та СРСР будувалося на ідеї стримування, то нині світ опинився у стані постійної гібридної напруги. У цьому контексті особливо значущою є позиція України. Вона стала не лише об'єктом агресії, а й суб'єктом опору — символом того, що правда, свобода і

демократія можуть бути не меншими засобами безпеки, ніж зброя. Саме Україна стала тим простором, де стара холодна війна отримала нову, людську форму — боротьбу за гідність і право бути собою.

Отже, холодна війна — це не минуле, а дзеркало сучасності. Вона змінила свої інструменти, але не свій сенс. Як і раніше, людство балансує між страхом і свободою, технологічною могутністю і моральною відповідальністю. Її справжнє завершення можливе лише тоді, коли безпека перестане бути лише військовим поняттям, а стане людською цінністю [4].

«Холодна війна» — це не просто історичний факт, а спосіб мислення, який людство ще не пододало. Ми живемо у світі, де старі страхи переосмислюються через нові технології, а боротьба за вплив зміщується у площину свідомості.

Україна — унікальний приклад того, як нація може трансформуватися з об'єкта конфронтації на суб'єкта європейської безпеки.

Це дослідження показує, що питання безпеки сьогодні — не лише про армію чи політику, а про здатність суспільства залишатися вільним, мислити критично і зберігати людяність навіть у стані постійної напруги.

Список використаних джерел

1. Гаддис Дж. Л. Холодна війна. Нова історія / пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2020. 312 с.

2. Бжезінський 3. Велика шахівниця: панування Америки та її геостратегічні імперативи / пер. з англ. Київ: Либідь, 2000. 236 с.

3. Горбулін В. П., Литвиненко О. В. Гібридна війна: сутність, зміст, особливості. — Київ: НІСД, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/gibridna-viyna-sutnist-zmist-osoblivosti>

4. Україна. Президент. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини — безпека країни». Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/392/2020#Text

5. Центр Разумкова. Європейська безпека після 2022 року: виклики та нові формати співпраці. Київ, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua> (<https://razumkov.org.ua/>)

6. Український інститут майбутнього. Нова архітектура європейської безпеки: роль України у стримуванні агресії. Київ, 2023. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uifuture.org> (<https://uifuture.org/>)

7. Гарань О. В. Україна між Сходом і Заходом: політика, ідентичність, безпека. Київ: Дух і Літера, 2018. 280 с.

8. The Economist. The Return of the Cold War Logic. April 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.economist.com> (<https://www.economist.com/>)

Проаналізуйте динаміку змін у настроях українців щодо вступу країни до НАТО за останні 10-15 років. Як на вашу думку, такі зміни є наслідком внутрішніх процесів в Україні, чи вони головним чином відображають вплив зовнішніх факторів?

Тема інтеграції України до системи колективної безпеки НАТО сьогодні набула виняткового значення. Після 2014 року, коли Росія здійснила анексію Криму та розпочала війну на Донбасі, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, питання гарантій безпеки стало для українців ключовим. Європейська архітектура безпеки зазнає серйозних трансформацій, і в цих умовах підтримка населенням курсу на НАТО є важливим фактором як для внутрішньої політики, так і для міжнародної легітимності держави. Водночас настрої українців не були статичними – вони суттєво змінювалися залежно від безпекової ситуації, дій політичної еліти та впливу зовнішніх гравців. Саме аналіз цих змін дозволяє краще зрозуміти природу суспільної підтримки НАТО і визначити, що більше впливає на позицію громадян – внутрішні процеси в Україні чи зовнішні чинники.

1. Ставлення українців до НАТО за останні 10–15 років змінювалося хвилеподібно (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка ставлення українців до НАТО у 2012-2025 рр. [1; 2; 3]

Рік	Підтримка вступу до НАТО	Контекст
2012	~13% – підтримували, 42% – за позаблоковий статус, 26% – за союз з РФ	Період стабільності, слабкий інтерес до НАТО.
2014 (травень– вересень)	Від 33% до 44%	Після анексії Криму й початку війни різко зросла підтримка.
2015–2017	44–47%	Формується стійка тенденція, але зберігається регіональний розрив.
2019	Понад 50%, закріплення курсу на НАТО в Конституції	Державна політика узгоджується з настроями суспільства.

2021	70–80% у разі референдуму	Зростання очікувань і підтримки інтеграції.
2022	До 89% після початку повномасштабної війни	Рекордний рівень довіри до НАТО як гарантії безпеки.
2023–2025	75–80% (стабільно високий показник)	Коливання залежать від перебігу війни та перспектив вступу.

2. Дані досліджень свідчать, що підтримка НАТО зростала в усіх регіонах, однак із суттєвою різницею: на Заході – понад 70%, у Центрі – понад 50%, тоді як на Півдні лише 25%, а на Сході – 32% [2]. Хоча з 2012 до 2016 року відбулося різке зростання прихильників НАТО навіть у традиційно скептичних регіонах, повного консенсусу в суспільстві немає й досі. Це створює ризик для майбутнього референдуму і підкреслює необхідність цілеспрямованої інформаційної політики.

3. Опитування показують, що більшість українців (86% прихильників) вважають членство в НАТО гарантією безпеки. До інших важливих мотивів належать:

- можливість зміцнити та модернізувати армію (33%);
- зростання міжнародного авторитету України (25%);
- доступ до спільних навчань і військової допомоги [2].

Варто відзначити, що настрої українців коливалися залежно від перебігу війни: у періоди успіхів армії підтримка НАТО зростала, у моменти затягування конфлікту – з’являлися сумніви.

4. Головні аргументи противників НАТО – побоювання втягування у військові дії Альянсу (44%), страх провокації Росії (28%), прихильність до позаблоковості (27%). Значна частина таких аргументів формувалася під впливом радянських і пострадянських пропагандистських наративів («НАТО – агресивний блок», «Нас там не чекають»). Інформаційні кампанії Росії та ІІСО протягом усіх років незалежності підживляли довіру до НАТО. Водночас українці зізнаються у браку поінформованості: лише половина респондентів у 2017 році стверджувала, що знає щось про НАТО, тоді як понад третина прагнула отримати більше інформації [1; 2].

5. Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників. Зовнішні чинники: військова агресія Росії, допомога НАТО та країн Заходу, міжнародна реакція на війну. Саме вони стали каталізатором різкого зростання підтримки. Внутрішні чинники: зміцнення національної ідентичності після Майдану, закріплення курсу в Конституції, формування сильної армії, а також психологічний фактор війни (відчуття небезпеки, втрати, втоми). Разом ці чинники взаємодіють: зовнішні події запускають зміни, а внутрішні процеси визначають, наскільки стійкими вони будуть.

Аналіз динаміки ставлення українців до НАТО у 2012–2025 роках свідчить про фундаментальну трансформацію суспільних настроїв. Від незначної підтримки на рівні 13% у 2012 році українці прийшли до абсолютної більшості у 2022–2025 роках. Ці зміни пояснюються насамперед зовнішніми чинниками – військовою агресією Росії, що примусила українців переоцінити роль НАТО як єдиної реально дієвої системи колективної безпеки. Водночас внутрішні фактори – зростання національної ідентичності, модернізація армії, закріплення євроатлантичного курсу на законодавчому рівні – забезпечили сталість цієї підтримки. Незважаючи на високий загальний рівень довіри до НАТО, в суспільстві досі існують регіональні та інформаційні виклики. Подолання цих бар'єрів потребує ефективної комунікаційної політики, спрямованої на підвищення рівня поінформованості та розвінчання стереотипів. Таким чином, архітектура європейської безпеки у XXI столітті великою мірою залежить від готовності українського суспільства підтримувати курс на НАТО. І саме поєднання внутрішніх і зовнішніх факторів пояснює, чому сьогодні ця підтримка стала історично високою.

Список використаних джерел

1. Фахурдінова М. Переваги від НАТО: чим небезпечна для України відмова від курсу на вступ до Альянсу [Електронний ресурс]. Реанімаційний пакет реформ. 2023. Режим доступу: <https://rpr.org.ua/news/perevahy-vid-nato-chym-nebezpechna-dlia-ukrainy-vidmova-vid-kursu-na-vstup-do-aliansu/>

2. Кермач Р. Ставлення українців до НАТО: актуальні тенденції, приховані мотивації та завдання на майбутнє. Громадська думка: інформаційно-аналітичне видання. 2017. № 30. С. 3–15.

3. Київський міжнародний інститут соціології. Виміри ставлення до ЄС і НАТО та ставлення до США [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1468&page=11>

Проаналізуйте історичні умови, за яких відбувся вступ Федеративної Республіки Німеччини до НАТО. Чому ця подія була важливою для зміцнення європейської безпеки?

Після завершення Другої світової війни Європа опинилася в епіцентрі нової глобальної конфронтації, яка отримала назву «холодна війна» [1]. Континент був поділений на дві сфери впливу – західну, під проводом США та їх союзників, і східну, яку контролював Радянський Союз. Одним із найяскравіших проявів цього протистояння став поділ Німеччини: у 1949 році на території, окупованій західними державами, була створена Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) [1;2], тоді як у радянській зоні виникла Німецька Демократична Республіка (НДР) [1;2;3]. Цей розкол символізував глибоку політичну та ідеологічну прірву між двома блоками.

Західні союзники прагнули перетворити ФРН на демократичну державу, інтегровану в економічні та політичні структури Західної Європи. Їхня мета полягала не лише в стабілізації німецького суспільства, але й у зміцненні загальноєвропейської безпеки, оскільки відновлення сильної та стабільної Німеччини вважалося запорукою миру на континенті. Водночас Радянський Союз намагався закріпити свій вплив у Східній Європі, створюючи мережу соціалістичних держав-сателітів, і сприймав будь-які кроки до інтеграції ФРН у західні структури як загрозу власним інтересам.

Уже в 1949 році 4 квітня для колективного захисту країн Західної Європи та Північної Америки була створена Організація Північноатлантичного договору (НАТО) [4;5]. Альянс спочатку задумувався як військовий союз для протидії можливій радянській агресії, проте швидко перетворився на символ політичної єдності Заходу. Питання про участь ФРН у цьому союзі стало одним із найскладніших у перші повоєнні роки. З одного боку, Захід прагнув використати економічний та військовий потенціал Німеччини для посилення оборони, з

іншого – існували побоювання щодо можливого відродження німецького милітаризму, який лише нещодавно призвів світ до катастрофи.

Загострення міжнародної ситуації, зокрема Корейська війна (1950–1953 рр.) [1;6], продемонструвало, що політика нейтралітету щодо Німеччини несе значні ризики. У випадку радянської агресії нейтральна і беззахисна ФРН могла стати легкою здобиччю, що поставило б під загрозу весь європейський баланс сил. У цих умовах на Заході зросло розуміння необхідності не лише економічної, а й військової інтеграції ФРН.

Спочатку цю проблему намагалися вирішити через створення Європейської оборонної спільноти (ЄОС) [7], яка передбачала формування єдиної європейської армії з участю ФРН. Це дозволило б контролювати німецькі збройні сили на наддержавному рівні. Проте французький парламент у 1954 році відмовився ратифікувати угоду про ЄОС, оскільки у Франції ще були сильними антигерманські настрої. Провал проєкту змусив західних союзників шукати інші шляхи інтеграції ФРН у систему безпеки.

Таким рішенням стали Паризькі угоди 1954 року [7], за якими ФРН отримала право вступити до НАТО й одночасно створити власні збройні сили – Бундесвер, підпорядкований загальному командуванню Альянсу. Це дозволяло західним партнерам одночасно використати військовий потенціал Німеччини та гарантувати, що вона не зможе проводити незалежну реваншистську політику.

6 травня 1955 року ФРН офіційно вступила до НАТО. Цей крок став переломним моментом у післявоєнній історії Європи. Для Радянського Союзу це було прямим викликом: поява потужного західнонімецького партнера в Альянсі зміцнювала військовий і економічний потенціал Заходу. У відповідь лише через тиждень – 14 травня 1955 року – СРСР і його союзники заснували Організацію Варшавського договору (ОВД) [8]. Таким чином, розкол Європи був остаточно закріплений не лише політично, а й військово.

Вступ ФРН до НАТО мав величезне значення для європейської безпеки. По-перше, він створював умови для стабілізації Західної Європи: сильна й інтегрована Німеччина переставала бути «слабкою ланкою» у протистоянні із

СРСР. По-друге, членство в Альянсі стало запобіжником проти можливого відродження агресивного німецького націоналізму: збройні сили країни перебували під суворим міжнародним контролем. По-третє, саме завдяки політичній стабільності та довірі з боку західних партнерів ФРН отримала умови для швидкого економічного зростання – так званого «німецького економічного дива».

Отже, вступ Федеративної Республіки Німеччина до НАТО у 1955 році був подією, яка не лише змінила баланс сил у Європі, але й визначила подальший напрям розвитку континенту. Він одночасно посилив західний блок, загострив протистояння із СРСР і до того ж забезпечив основу для стабільності та економічного процвітання Західної Німеччини. У довгостроковій перспективі цей крок став важливим етапом у становленні євроатлантичної системи безпеки. Попри різні оцінки її ефективності у XXI столітті, сам факт вступу ФРН до НАТО у 1955 році залишився однією з ключових подій післявоєнної історії Європи.

Список використаної літератури

1. The Cambridge History of the Cold War. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/the-cambridge-history-of-the-cold-war/9315599B1FEC3B58E606CEBEFEDE175F>
2. Федеративна Республіка Німеччина (1949—1990). URL: [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0_\(1949%E2%80%941990\)](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0_(1949%E2%80%941990))
3. Німецька Демократична Республіка. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0

4. Смуток Б. НАТО: історія створення і цікаві факти про Альянс. URL: <https://chas.news/not/nato-istoriya-stvorenniya-i-tsikavi-fakti-pro-alyans>
5. The North Atlantic Treaty. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en
6. Приходько Ю. Наука. Освіта. Молодь. Ч.2; Війна в Кореї(1950-1953 pp.). URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2021/2/40.pdf
7. Паризька конференція (1954). URL: <https://share.google/FHcEGpBplKlUnaKTJ>
8. Варшавський договір. URL: <https://share.google/AlmQ8Zccn3mvgwXCu>

Сьогодні не всі країни Євросоюзу приєдналися до Спільної декларації G7 щодо підтримки України. Серед них немає навіть тих країн, які активно підтримують нас в інших питаннях. Як ви думаєте, чому?

Європейський Союз є стратегічним партнером України у війні проти російської агресії. Водночас не всі країни ЄС приєдналися до Спільної декларації G7 щодо підтримки України. Це викликає питання, адже навіть ті держави, які на практиці допомагають Україні, не завжди готові підтримати політичний документ. Причини такого явища варто розглянути детальніше.

1. Деякі країни ЄС зберігають вразливість до рішень, які можуть спровокувати відповідь Москви. Прикладом є Угорщина, яка часто блокує антиросійські ініціативи. Прем'єр-міністр Віктор Орбан неодноразово заявляв про необхідність переговорів з Кремлем і виступав проти жорстких формулювань у спільних документах [1]. Така позиція пов'язана з енергетичною залежністю та прагненням уникнути економічних втрат.

2. У деяких країнах тема підтримки України є предметом внутрішніх суперечок. Політичні еліти змушені враховувати позицію електорату, який може бути більш обережним чи навіть скептичним щодо антиросійських кроків. Тому уряди не завжди йдуть на ризик підписання політично гострих декларацій, навіть якщо на практичному рівні вони підтримують Київ.

3. Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС (CFSP) функціонує за принципом консенсусу, що робить її вразливою до блокування. Дослідження вказують, що брак гнучкості CFSP неодноразово гальмував ухвалення оперативних рішень у кризових ситуаціях [2]. Відмова кількох держав приєднуватися до декларації G7 є прямим проявом цих інституційних слабкостей.

4. Частина країн боїться, що надмірно жорсткі декларації можуть спровокувати Кремль до відповідних кроків – від обмеження постачання

енергоносіїв до кібератак. Це стимулює деяких членів ЄС до стриманішої позиції. Водночас у європейських дослідженнях підкреслюється, що після початку війни проти України окремі держави посилили прагнення до стратегічної автономії, щоб залишити простір для власних маневрів [3].

5. ЄС, як і країни G7, діє не лише у межах українського питання. Інші міжнародні кризи — на Близькому Сході чи в Азії — також вимагають уваги і ресурсів. Саме тому деякі країни воліють уникати декларацій, які занадто концентрують їхню зовнішню політику навколо України, адже це може послабити їхню позицію у вирішенні інших глобальних питань.

Таким чином, відмова окремих країн ЄС від приєднання до декларації G7 не означає браку підтримки України. Вона радше відображає різноманіття національних інтересів, політичних балансів та інституційних обмежень у самому Євросоюзі. Україні важливо враховувати ці фактори у дипломатії, пропонуючи механізми, що зменшують ризики для партнерів і водночас зміцнюють єдність у спільному протистоянні агресії.

Список використаної літератури

1. Reuters. Hungary's Orban pushes direct Russia talks, opposes EU summit declaration. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/hungarys-orban-pushes-direct-russia-talks-opposes-eu-summit-declaration-2025-03-01/>
2. How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy (CFSP). Yearbook of European Law. URL: <https://academic.oup.com/yel/advance-article/doi/10.1093/yel/yeaf003/8112000>
3. EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine. Journal of Common Market Studies. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.13527>

Європейська безпека і Україна: можливий шлях послабити виклики і загрози (проект інформаційної кампанії)

Після російського вторгнення в Україну європейська безпека стала справою першочергової значущості для Європейського Союзу та всього континенту. Підтримка України з боку ЄС виходить за рамки економічної та гуманітарної допомоги, охоплюючи узгоджені безпекові зобов'язання, оборонну допомогу та підтримку інформаційної стійкості. Європейська політика підтримки реалізується через різноманітні інструменти, включно з фінансовою підтримкою в межах Ukraine Facility, політичними заявами та безпековими зобов'язаннями, які формалізують координацію між сторонами. Ці механізми вже закріплені у документах ЄС та спільних заявах, виданих після самітів [1; 2].

Попри це, суспільна довіра до спільної безпекової політики в Україні та деяких країнах-членах ЄС залишається неоднорідною. Це частково пов'язано з інформаційними викликами, бо від ЄС очікують багато, однак немає чіткого розуміння форм і меж безпекових гарантій. Також поширюються твердження про нерівну або занадто повільну реакцію Заходу. Паралельно з цим Росія продовжує проводити інформаційні операції, щоб підірвати довіру до підтримки України. Хоча EEAS та інші інституції вже впроваджують програми підтримки інформаційної стійкості, існує нагальна потреба в комунікаційних кампаніях, націлених на зміцнення практичної довіри до конкретних заходів безпеки [3; 4].

Серед невирішених питань можна назвати відсутність єдиної комунікації, адаптованої до різних аудиторій, яка б пояснювала механізми безпекових зобов'язань. Також бракує чітких часових рамок, тобто громадяни не знають, коли і як саме реалізуються наслідки політики. Крім того, слабка інтеграція громадянського сектору та регіональних медіа у формування повідомлень послаблює локальну легітимність [5]. З огляду на ці прогалини, розробка

інформаційної кампанії, яка зосереджуватиметься на підвищенні довіри через відкритість, адаптованість і підзвітність, є дуже важливою.

Мета роботи полягає в тому, щоб розробити обґрунтування для інформаційної кампанії, спрямованої на збільшення довіри до спільної безпекової політики ЄС-Україна, на основі принципів прозорості, локальної значущості та участі суспільства.

Слід почати з того, що довіра до інституцій залежить не тільки від рішень, прийнятих на високому рівні, але і від того, як ці рішення сприймаються через повсякденну комунікацію. У контексті безпеки важливо, щоб громадяни усвідомлювали практичні наслідки політики: які ресурси, гарантії чи алгоритми співпраці будуть використані та за яких умов. В Україні вже існує високий рівень інформаційної мобілізації, проте саме через брак регулярного та конкретного інформування про дії ЄС у сфері оборони виникають сумніви та розбіжності в інформаційному полі.

Які принципи має враховувати кампанія? Насамперед, точність і конкретика, оскільки кожне повідомлення має пояснювати не абстрактні цінності, а цілком реальні інструменти (наприклад, постачання систем ППО, освітні програми, механізми фінансування відновлення, правові рамки). По-друге, різноманітність форматів і локалізація: основні повідомлення мають транслюватися через регіональні медіа та лідерів думок з урахуванням мовних, культурних і професійних особливостей аудиторії. По-третє, залучення: громадські платформи й місцеві форуми повинні відігравати роль зворотного зв'язку, що сприятиме підзвітності та зменшить ризик сприйняття інформації як нав'язаної згори. EEAS та інші установи вже фінансують програми з підтримки обізнаності; логічним продовженням цього є адресні кампанії, які пояснюють практичні етапи співробітництва у сфері безпеки [6].

Основні складові проекту:

1) Серія регіональних інформаційних блоків Що ЄС робить для вашої безпеки – короткі матеріали (факти й приклади), які показують конкретні механізми підтримки.

2) Платформа з відкритими даними про допомогу в безпеці – інтерактивні карти й хронологія з джерелами фінансування, видами допомоги та контактами відповідальних органів.

3) Кампанія за участю колишніх військових та експертів – історії практичної співпраці та спільні публічні обговорення.

4) Мережа місцевих послів довіри – журналісти, представники організацій громадянського суспільства та місцеві лідери думок, які отримують інформацію з перших рук і адаптують її для своєї аудиторії.

Очікувані результати включають краще розуміння механізмів спільної безпекової політики серед цільових груп (молодь 18–35 років, підприємці, регіональні еліти), підвищення довіри до рішень інституцій та ослаблення впливу дезінформації завдяки посиленню місцевої комунікаційної мережі. Такі дії мають сприяти не лише кращому сприйняттю політики, а й результативнішому здійсненню практичних заходів – від перевезень до реформування інститутів безпеки. Для ретельної реалізації потрібна міжінституційна взаємодія й вимірювані показники успішності: охоплення, рівень довіри (за результатами опитувань), кількість неправдивої інформації, спростованої завдяки перевірці фактів, та рівень місцевої участі.

Отже, довіра до спільної безпекової політики ЄС-Україна – це не лише політичне питання, а процес налагодження прозорості комунікації між органами влади та громадянами. Інформаційна кампанія, яка поєднує конкретність, локальний підхід і залучення суспільства, може стати інструментом зменшення загроз, пов'язаних із дезінформацією, і зміцнення фактичної співпраці у сфері безпеки.

Список використаних джерел

1. European Commission. EU-Ukraine factsheet 2024. [Electronic resource] — URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/39f9e2c3-710a-4972-973b-2281f15286c1_en (дата звернення: 9.03.2026).

2. Council of the European Union. Joint statement following the 24th EU-Ukraine Summit, 3 Feb 2023. [Electronic resource]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/03/joint-statement-following-the-24th-eu-ukraine-summit/> (дата звернення: 9.03.2026).

3. Office of the President of Ukraine. Joint security commitments between Ukraine and the EU, 27 Jun 2024. [Electronic resource]. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilni-bezpekovi-zobovyazannya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropejsk-91801> (дата звернення: 9.03.2026).

4. European External Action Service (EEAS). EU support to information resilience in Ukraine. [Electronic resource]. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-support-information-resilience-ukraine_en (дата звернення: 10.03.2026).

5. Government of Ukraine. Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU for 2024 (pdf). (2024). [Electronic resource]. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).

6. Razumkov Centre. The EU-Ukraine security partnership: status and prospects / Razumkov Centre, 2021. Київ, 2021. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_eu_ukraine_security.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

Які варіанти розв'язання європейської міграційної кризи пропонують політики та експерти? Що з запропонованого ви вважаєте найбільш перспективним для реалізації?

Питання міграції до країн Європейського Союзу залишається надзвичайно актуальним і складним для всього континенту. Воно охоплює не лише гуманітарні, а й соціальні, політичні, демографічні та економічні виміри. Кожна наступна хвиля міграції – від балканської кризи до масових переміщень через сирійську та українську війни – знову і знову випробовує європейську солідарність і модель інтеграції мігрантів [1].

Міграційна криза, особливо після 2015 року, проявила цілий комплекс суттєвих труднощів:

- масова поява мігрантів із країн Африки, Близького Сходу та Азії часто супроводжувалась формуванням районів із низьким рівнем інтеграції, що перетворювалися на соціальні гетто [2].
- частина мігрантів не була мотивована інтегруватися у трудову сферу, не вивчала мову та не поважала закони приймаючої країни, що провокувало зростання напруги у місцевих громадах.
- у певних містах навіть правоохоронці побоюються працювати у районах компактного проживання мігрантів із високим рівнем злочинності. Часто лівопопулістські політичні сили використовують мігрантів як «електоральних заручників».
- протягом багатьох років подібні явища (вандалізм, гвалтування, крадіжки) замовчувалися в політичному і медійному просторі, щоб не ставити під загрозу репутацію сил, що ініціювали надто лояльні міграційні політики [2].
- в окремих країнах (наприклад, у Іспанії) явище «окупос» - незаконне

вселення у чужі помешкання – стало масовим, а влада часто безсила захистити права власників [3].

Міжнародні політики схилиються до більш жорсткого “відбору” мігрантів. Посилення контролю зовнішніх і внутрішніх кордонів, будівництво парканів, таборів за межами ЄС, повернення прикордонного контролю у Шенгені. Створення таборів для мігрантів за межами ЄС (наприклад, у Туреччині, Лівані чи африканських країнах), що дозволяє зменшити потік біженців безпосередньо до Європи та легше контролювати їхній статус. Введення єдиної для всього ЄС політики розподілу мігрантів, прозорих квот і спрощених процедур повернення нелегальних мігрантів до країн походження. Стимулювання інтеграції — навчання мові, підготовка до майбутньої роботи, обов’язковість ознайомлення з законами країни проживання. Розвиток співробітництва з країнами походження для зниження «первинної» хвилі міграції та підтримка безпечних гуманітарних коридорів [4].

Особисто я вважаю, що багато з проблем сучасної європейської міграційної політики спричинені тим, що роками питання інтеграції і соціальної адаптації залишалося поза увагою. Влада багатьох країн боялася відкрито говорити про критичні наслідки для місцевого населення через небажання втрачати електорат чи дискредитувати політичних опонентів. У результаті, багато міст отримали «закриті» міграційні райони, низький рівень безпеки, а корінне населення опинилося серед «тих, хто підлаштовується».

Для мене скандинавська модель (приклад Норвегії) є найближчою по духу. Приклад Норвегії демонструє, як можна на практиці поєднати гуманність із чіткістю політики [5]. Новоприбулі мігранти спочатку проходять через спеціалізовані центри/табори. Далі кожного кріплять до певного округу, де організовано систематичне навчання мові, місцевим нормам, правилам побуту та підготовку до роботи. Людина отримує житло, медичне страхування, юридичну підтримку та соціальний супровід лише за умови виконання програми адаптації. За грубе порушення законів чи саботаж інтеграції передбачається депортація [6]. Саме ця модель здається найбільш збалансованою: держава гарантує права й

підтримку тим, хто хоче інтегруватися, але водночас жорстко відсіює тих, хто зловживає довірою суспільства.

Список використаної літератури

1. Найбільші міграційні кризи у Європі та шляхи їх подолання (кінець XX — початок XXI ст.) URL: <https://iaseed.eu/migrace-evropa/>
2. Мігранти в Європі: причини, масштаби, перспективи розвитку <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/myhranty-v-evrope.html>
3. Можна втратити нерухомість, і ніхто вам не допоможе: у чому феномен іспанських "окупасів" URL: <https://www.unian.ua/curiosities/kto-takie-okupasy-v-ispanii-i-pochemu-vy-mozhete-ostatsya-bez-nedvizhimosti-interesnye-fakty-12943128.html>
4. ЄС та міграційна криза: як Європа намагається подолати проблему. URL: <https://rfi.fr/uk/європа/20231108-єс-та-міграційна-криза-як-європа-намагається-подолати-проблему>
5. Норвегія для українців у 2025 році: як оформити захист, соціальна підтримка та основні зміни для біженців <https://visitukraine.today/uk/blog/1161/temporary-collective-protection-in-norway-how-to-get-it-social-housing-financial-assistance-and-free-courses-for-ukrainians?srsId=AfmBOooby9XfM10lOnzRmjJbDzQaM1FVXVCcS6nmvR05XbSqamX3Gw-2#pravila-vizdu-v-norvegiyu-dlya-ukrayinciv-2025>
6. Імміграційна політика інтеграції в Данії, Норвегії та Швеції: цілі, результати та тенденції <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8a51ae5f-2b58-4066-9a8b-efae0ac64821/content>

У чому відмінності політики ставлення до іммігрантів у різних країнах ЄС? Який би з варіантів цього ставлення підтримали б ви особисто?

Політика Європейського Союзу щодо іммігрантів різниться залежно від країни. Кожна держава формує власні правила, враховуючи історичний досвід, економічні потреби, демографічну ситуацію та культурні особливості. Деякі країни більш орієнтовані на інтеграцію, а інші – на контроль та обмеження. У цьому есе я розгляну моделі Франції, Німеччини та Польщі, а також загальноєвропейський контекст, і висловлю власну думку щодо підходу, який я вважаю найоптимальнішим в теперішній час.

Почнімо з Франції де модель асиміляції склалася саме історично. Іммігранти зобов'язані прийняти французьку мову, їхню культуру та соціальні норми. Важливою складовою є секуляризм та рівність громадян, що передбачає відмову від публічного прояву релігійної символіки. Дослідження «Соціокультурні аспекти імміграції у Франції» показує нам, що така модель має проблеми, а саме: дискримінацію, соціальну ізоляцію та труднощі для релігійних меншин [1]. Французька політика передбачає обов'язкове знання мови та обмеження щодо релігійних символів у державних установах. Такий підхід іноді критикують за надмірний тиск на іммігрантів і недостатню підтримку адаптації, особливо для новоприбулих біженців.

У Німеччині політика щодо імміграції більш прагматична та інтеграційна. Усі іммігранти мають доступ до мовних курсів, допомоги з житлом, робочих дозволів і в подальшому можливість отримати громадянство. Країна також підтримує соціальні програми для адаптації, що сприяє економічній та культурній інтеграції. Стаття «Німеччина планує змінити правила для українських біженців» описує внесені останні зміни, зокрема вимоги до працевлаштування та зменшення соціальних виплат, що показує баланс між підтримкою та контролем [2]. Саме такий підхід дозволяє усім іммігрантам

залишатися частиною суспільства, але при цьому зберігаючи свою ідентичність, водночас дотримуючись правил і законів країни.

Польська політика імміграції більш є консервативна. Тут велике значення надають національним інтересам, а саме: безпеці, збереженню культурної ідентичності та контролю над нелегальними потоками. Іммігранти часто обмежені у доступі до громадянства або соціальних виплат, що значно може перешкоджати їхній адаптації [3]. Такий підхід обґрунтовують необхідністю захисту національних інтересів і безпеки, проте більшість критиків зазначають, що він може обмежувати потенціал для розвитку країни через відсутність повноцінної інтеграції.

Загальноєвропейський контекст. У багатьох країнах ЄС громадська думка щодо імміграції часто базується на страхах щодо зростання злочинності або навантаження на соціальні служби. Проте дослідження «Society's attitudes towards impact of immigration» показує, що більшість таких побоювань не підтверджується реальними даними [4]. Тобто, ставлення до іммігрантів у нас часто формується саме завдяки впливу медіа та політичної риторики, а не об'єктивних показників.

Особисто я підтримую модель інтеграції, подібну до німецької. Бо вона поєднує гуманність, підтримку адаптації, доступ до освіти та працевлаштування з контролем і дотриманням законів. Саме такий підхід дозволяє іммігрантам стати повноцінною частиною суспільства, при цьому зберігаючи свою ідентичність, і одночасно забезпечує безпеку та стабільність для держави. Якби я мала можливість формувати політику, я б пропонувала наступні пункти:

1. Програми адаптації: мовні курси, культурні заходи, допомога з житлом і роботою.
2. Більше законних каналів для імміграції, щоб уникнути нелегальних потоків.
3. Освітні програми для населення, щоб зменшувати стереотипи та страхи.
4. Контроль за порушеннями закону, без порушення прав людини.

Саме такий баланс, на мою думку, є найбільш оптимальним і відповідає принципам людяності та розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Шелемба М. «Соціокультурні аспекти імміграції у Франції». Геополітика України: історія і сучасність. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/263357>
2. «Німеччина планує змінити правила для українських біженців». Obozrevatel. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/economy/nimechchina-planue-zminiti-pravila-dlya-ukrainskih-bizhentsiv-hochut-schob-bralisya-za-bud-yaku-robotu.htm>
3. Фліссак К. «Польська міграційна політика в рамках права ЄС». Актуальні проблеми правознавства. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1106>
4. «Society's attitudes towards impact of immigration: case of EU countries». ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/325126837_Society%27s_attitudes_toward_s_impact_of_immigration_case_of_EU_countries
5. Шкурат М. Є., Лісна В. Г. «Міграційна політика Європейського Союзу». Modern Economics. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/migration-policy-of-the-european/>

«Холодна війна» - це уже лише історія чи й сучасність?

Сьогодні новини одна за одною нагадують, що кордони вже не там, де ми звикли їх бачити, тепер вони в небі, в дронах і в дипломатичних мовчаннях [1]. Коли дрони перетинають повітряний простір Польщі, і НАТО змушене реагувати, коли навчання "Запад-2025" відбуваються на кордонах Європейського Союзу, коли держави починають практично та юридично дозволяють збивати безпілотики, все це не просто "ситуація". Холодна війна, може бути, не завершена вона просто змінила маску.

Нещодавні інциденти з дронами, а саме порушення повітряного простору Польщі, Литви показують, що безпека не обмежується тільки збройним протистоянням чи класичними фронтами. Це питання швидкості реакції, технологій, розвідки, довіри між союзниками та готовності діяти. Як реагує Європа, як реагують США усе це зараз має велике значення.

Тема "Холодної війни" на разі не просто історична тема. Вона дає інструменти, аби розпізнати сучасні виклики: де межа агресії, коли порушення кордону стає нормою, як змінюється баланс безпеки. Це актуально, і критично важливо для України, для Європи, для будь-якої країни, чий простір і безпека можуть бути порушені.

Сучасний контекст також демонструє, як змінилися інструменти впливу. Якщо раніше противники оперували танковими дивізіями та ракетними комплексами, то тепер головною зброєю стають кіберпростір, енергетична залежність та інформаційні війни. Атаки на критичну інфраструктуру, маніпуляції з постачанням газу, дезінформаційні кампанії в соціальних мережах, нині це нові поля битви, де лінії фронту розмиті, а ворог може діяти з тисяч кілометрів, залишаючись формально в межах "миру".

Особливо показовою є еволюція ролі союзників і нейтральних держав. Якщо в класичну епоху Холодної війни світ був чітко поділений на два табори з

кількома неприєднаними країнами (хоч і сьогодні ми можемо грубо кажучи виділити НАТО та “вісь зла”), то сьогодні ми бачимо складну мережу взаємозалежностей, де навіть традиційні партнери можуть мати різні позиції щодо одних і тих же викликів. Це створює нові можливості для маневру агресорів, які вміло експлуатують ці розбіжності.

Дивлячись на сьогоднішні заголовки, я розумію, що ми живемо в епоху, коли класичні уявлення про безпеку остаточно зламалися. Те, що раніше називали Холодною війною з ядерним балансом та берлінськими стінами здається дитячою грою порівняно з тим, що відбувається зараз. Сучасні загрози не мають паспортів, не носять форму і не оголошують війну вони просто з'являються в небі над Варшавою як безпілотники [2]. Коли польські радары фіксують порушення повітряного простору, а політики [1] обережно формулюють заяви, уникаючи прямих звинувачень це не дипломатична обережність. Це симптом нової реальності, де агресор навмисно діє в сірій зоні між миром і війною, експлуатуючи небажання демократій ескалювати конфлікт. Кожен такий інцидент це тестування того наскільки далеко можна зайти, перш ніж отримати реальну відповідь.

Найтривожніше те, як швидко ми звикаємо до неможливого. Ще кілька років тому ідея про те, що дрони будуть регулярно порушувати кордони НАТО, здавалася фантастикою. Сьогодні це вже "технічні інциденти, які розслідуються". Завтра це стане "звичайною практикою міжнародних відносин", [3] бо Польща розглядає БПЛА над її країною не як загрозу, а як нову буденність. Так нормалізується агресія через поступове зсування меж допустимого.

Україна стала полігоном цієї нової реальності. Те, що відбувається тут, це не регіональний конфлікт, а лабораторія майбутніх воєн, де тестуються нові форми агресії та відповіді на неї. І те, наскільки ефективною буде ця відповідь, визначить, чи стане модель "поступового поглинання" стандартом для інших регіонів світу.

Список використаної літератури

1. Trump's public shrug over drone incursion in Poland fuels unease in Europe. Reuters.13.09.2025. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/trumps-public-shrug-over-drone-incursion-poland-fuels-unease-europe-2025-09-13/>
2. Над Польщею пролетіли російські дрони під час ранкових атак на Україну - ЗМІ.Українська правда. 19.09.2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/19/7531654/>
3. Польща оголосила про готовність збивати ворожі об'єкти над своєю територією. Українська правда. 16.09.2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/16/7531156/>

Що повинна зробити Україна, щоб мінімізувати можливі загрози для ЄС від вступу до нього нашої країни?

Вступ України до ЄС – це велика мрія і важливий крок для нашої держави. Але зрозуміло, що разом із новими можливостями можуть з'являтися й ризики. Країни Європи хочуть бути впевненими, що після приєднання Україна не створить для них проблем. Тому потрібно заздалегідь подумати, що ми маємо зробити, щоб мінімізувати такі загрози.

Перше і найголовніше — подолати корупцію. Це тема, яку всі обговорюють. Бо коли чиновники беруть хабарі, ніякі інші реформи не працюють нормально. Україні потрібно показати ЄС, що ми серйозно ставимося до цього: прозорі суди, чесні правила для бізнесу, відкриті бюджети. Наприклад, європейським компаніям має бути комфортно працювати в нас без страху, що їх «розведуть» на гроші.

Друге — безпека. Україна межує з Росією, яка вже не раз показувала свою агресію. Це може лякати країни ЄС. Тому нам потрібно мати сильну армію, співпрацювати з НАТО та європейськими структурами безпеки. Якщо ми будемо надійним «щитком» для Європи, тоді нас будуть сприймати серйозно.

Третє — економіка. Тут важливо, щоб Україна не виглядала як бідний «родич», якого треба утримувати. Ми можемо запропонувати Європі багато: сільське господарство, ІТ, корисні копалини, освіту. Але для цього наші товари та послуги повинні відповідати європейським стандартам. Якщо ми зможемо дати якісний продукт, тоді ніхто не скаже, що ми — тягар.

Четверте — екологія. У ЄС до цього ставляться дуже серйозно. А в Україні ще досі є заводи, які забруднюють повітря та воду, і проблема зі сміттям теж велика. Якщо ми хочемо бути членами ЄС, треба рухатися у напрямку «зеленої енергетики» та переробки відходів. Це не лише вимога Європи, а й користь для нас самих.

П'яте — закони і правила. У Європі діють однакові стандарти в торгівлі, освіті, медицині. Якщо ми хочемо бути в цій сім'ї, нам потрібно зробити так, щоб українські закони збігалися з європейськими. Це дозволить без проблем продавати наші товари в ЄС і давати людям ті ж самі права та можливості, які мають інші європейці.

Шосте — інфраструктура. Дороги, поїзди, митниці, аеропорти — усе це має працювати швидко і зручно. Бо якщо будуть затримки на кордоні чи погані дороги, це створюватиме проблеми для ЄС.

Сьоме — життя людей. Найголовніше — щоб громадяни України мали нормальний рівень життя. Коли є справедливі зарплати, хороша медицина та освіта, тоді люди не виїжджають масово за кордон у пошуках кращої долі. Це важливо і для України, і для ЄС.

Отже, щоб вступ до Євросоюзу не створював загроз, Україна має показати, що вона готова: сильна, чесна, сучасна і відповідальна. Тоді ЄС отримає не проблемного партнера, а союзника, який приносить користь.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Європейського Союзу — europa.eu
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, 2014
3. Аналітичні матеріали Центру економічної стратегії (ces.org.ua)
4. Transparency International Ukraine — <https://ti-ukraine.org>

Які чинники впливають на формування у людини образу «небезпеки»? Як на вашу думку, чи впливає на цей образ вік людини?

Ця тема є надзвичайно актуальною сьогодні, оскільки сучасне суспільство сповнене як реальних, так і уявних загроз. Від глобальних конфліктів до онлайн-небезпек та дезінформації, люди постійно отримують сигнали про те, що щось може їм зашкодити. Розуміння того, як сприйняття форм небезпеки допомагає педагогам, психологам та політикам створювати безпечніше середовище для дітей, зменшувати паніку в суспільстві та сприяти відповідальній поведінці. Це також допомагає людям більш раціонально оцінювати ризики, уникаючи непотрібного страху чи необдуманих дій.

Сприйняття людиною «небезпеки» формується багатьма взаємодіючими факторами – біологічними, психологічними та соціальними. На біологічному рівні люди запрограмовані реагувати на потенційні загрози за допомогою інстинктивних процесів, таких як реакція «бий або біжи». Однак те, що одна людина вважає небезпечним, може здаватися нешкідливим для іншої, оскільки наш досвід, виховання та культурне середовище сильно впливають на те, як ми оцінюємо ризики.

Особистий досвід є одним із найпотужніших факторів. Той, хто пережив аварії, насильство чи травму, може сприймати небезпеку гостріше, ніж той, хто ніколи не стикався із серйозними загрозами. ЗМІ також відіграють важливу роль: новини та соціальні мережі постійно висвітлюють драматичні події, створюючи враження, що небезпека є скрізь, навіть коли реальні ризики низькі. Культурні норми ще більше формують це сприйняття; наприклад, у деяких суспільствах заохочується дослідження та ризик, тоді як в інших з раннього дитинства наголошується на обережності та слухняності.

Вік безумовно впливає на те, як люди сприймають небезпеку. Діти схильні недооцінювати ризики, оскільки їм бракує життєвого досвіду та біологічної

зрілості, щоб передбачити наслідки. Підлітки, під впливом тиску однолітків та розвитку мозку, часто ризикують більш імпульсивно, сприймаючи небезпеку як щось захопливе або далеке. Дорослі, особливо ті, хто має обов'язки, такі як сім'я чи робота, зазвичай стають більш обережними. Вони покладаються на накопичений досвід і більше думають про довгострокові наслідки. Люди похилого віку, навпаки, можуть сприймати небезпеку інтенсивніше через зміни у здоров'ї, фізичну вразливість і тривогу щодо незнайомого середовища.

Наприклад, підліток, який виріс у небезпечному районі, може розвинути підвищену пильність, тоді як інший підліток з безпечного передмістя може залишатися відносно наївним щодо загроз. Літня людина у відмінній фізичній формі може почуватися набагато безпечніше, орієнтуючись у світі, ніж хтось удвічі молодший за себе, але з хронічною тривогою.

Загалом, сприйняття небезпеки не є фіксованим – воно розвивається протягом життя та залежить від індивідуальних та соціальних впливів. Розуміння цих відмінностей допомагає сприяти безпечнішій поведінці, кращому спілкуванню та ефективнішому прийняттю рішень у всіх вікових групах.

Список використаної літератури

1. Steinberg, L. *Risk Taking in Adolescence: New Perspectives*. Current Directions in Psychological Science. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00103>
2. Bjork, J. M., & Pardini, D. *Who Are the "Risk-Takers"?* Developmental Cognitive Neuroscience. <https://doi.org/10.1016/j.dcn.2014.04.003>
3. Piaget, J. *The Psychology of the Child*. <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780465095001/the-psychology-of-the-child>

Оцініть ефективність санкцій, які ЄС запровадив проти росії? Що негативно позначається на цій ефективності?

Питання про те, чи діють санкції чи ні, є, на мій погляд, одним із найважливіших питань у галузі міжнародних відносин. Санкції є дуже популярним інструментом серед інструментів, які вважаються важливими компонентами м'якої сили, спрямованої на зміну поведінки непокірної держави, коли військове втручання є ані бажаним, ані можливим. Зазвичай санкції діють шляхом нападу на економічні, політичні, фінансові та технологічні ресурси країни, яка порушує міжнародні норми, щоб змусити її переглянути свої дії. Вимірювання ефективності санкцій ніколи не стосувалося лише нанесення матеріальних втрат, а переважно того, чи можна реалізувати конкретні стратегічні цілі чи ні. У випадку з росією вони набули безпрецедентного масштабу та символічного значення. З початку широкомасштабного вторгнення в Україну, у лютому 2022 року, Сполучені Штати Америки, Канада, Австралія, Нова Зеландія, країни-члени Європейського Союзу (включно з Великою Британією), Норвегія, Швейцарія, Японія - загалом 41 країна, плюс сама Україна та Парламентська асамблея Ради Європи і неофіційно КНР запровадили санкції. Вони були адресовані не тільки окремим особам і фірмам, а й основним секторам російської економіки - енергетиці, фінансам, транспорту і торгівлі високотехнологічною продукцією. Ніколи раніше ЄС не використовував таку широку і тривалу схему обмежень проти однієї держави.

Жодна з цих санкцій не є універсальним інструментом, який гарантує негайний результат у вигляді припинення агресії. Ефективність санкцій значною мірою залежить від низки факторів, включаючи бажання міжнародної спільноти брати участь, стабільність відповідних механізмів контролю та, що найважливіше, наскільки швидко чи повільно країна-агресор зможе знайти засоби для обходу обмежень. Тут виникає важливе питання: наскільки ефективні

санкції ЄС проти Росії в нинішніх умовах і які фактори обмежують їх максимальну ефективність?

По-перше, я хотіла би назвати плюси всіх санкцій, які мені відомі.

Санкції погано вдарили по фінансовому сектору росії. Негайне заморожування резервів Центрального банку разом із обмеженим доступом деяких банків до системи SWIFT, а також повною заборонаю на інвестиції та кредитування створили дуже серйозні перешкоди для російської економіки. Це ускладнює фінансування тривалої війни, що призводить до збільшення дефіциту бюджету.

Далі були високотехнологічні галузі. Заборона мікрочіпів, електроніки, авіаційних компонентів і обладнання для енергетики різко зменшила технологічний потенціал. Найбільше це сталося у військово-промисловому комплексі, оскільки тут росія змушена використовувати нелегальні шляхи поставок, що значно гальмує її розвиток у бік передових технологій. Також, санкції стимулювали глобальну економічну переорієнтацію. Багато європейських компаній залишили російський ринок, що спричинило скорочення інвестицій та зникнення робочих місць. У довгостроковому вимірі це веде до поступової ізоляції росії від міжнародних економічних процесів.

Водночас існують важливі фактори, які обмежують якість санкцій.

Зростання було в змозі пристосуватися до змін, продаючи більше енергії іншим країнам, особливо Китаю та Індії, які потребували нафти та газу. Другою проблемою є те, що деякі продукти, виготовлені високотехнологічними компаніями, все ще продаються у трьох країнах, таких, як Туреччина, Казахстан, Вірменія або ОАЕ, і це робить країни, які менше хвилюються за нас. Багато країн в Африці, Латинській Америці, Азії та деяких регіонах світу не погоджуються з цією політикою. Наслідки санкціональних операцій були затримані, економіка не була повністю припинена втратами, тому що вона має багато грошей, уряд контролює важливі частини, і використовує спосіб організації, який допомагає їй відновитися в майбутньому, але не завжди одразу.

Хоча економіка країн-членів постраждала через відмову російських енергоносіїв, які створили енергетичну кризу і підвищили ціни у 2022-23 роках, деякі країни в ЄС мають різні правила щодо того, як сильно вони карають інших, як, наприклад, Угорщина, що зупинило нові повідомлення або попросив про особливі випадки, що зробили ЄС слабшим та легшим для процвітання. Агресія, особливо в грошах та техніці, ускладнює агресію в майбутньому, однак ефективність цих заходів зменшується завдяки спроможності подорожувати, підтримувати ріст країн-членів ЄС та підтримувати певні внутрішні конфлікти в межах ЄС. Уповноваження не зупиняють агресію одразу, але у кінцевому підсумку їм важче боротися, завдаючи шкоди економіці росії. Правоохоронці працюють добре, якщо вони великі та сильні, але також, якщо ЄС та його друзі можуть перешкодити поганим хлопцям втекти, залишатися разом, і змусити інші країни дотримуватися правил.

Чи є взаємозв'язок між безпековою політикою ЄС та психологічним відчуттям захищеності громадян?

Безпекова політика ЄС дедалі більше виходить за межі класичної оборони й внутрішньої безпеки: у фокусі – питання кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури, боротьби з транснаціональною злочинністю, а також об'єднаний пакет реагування на гібридні, екологічні та економічні загрози. Та чи впливає така політика на те, як громадяни відчують себе захищеними? Іншими словами: чи можна стверджувати, що реалізація політики безпеки на європейському рівні покращує психологічне відчуття захищеності у громадян держав-членів?

По-перше, наявність концептуальних рамок і активних заходів ЄС створює потенціал для зростання відчуття захищеності. Наприклад, стратегія ЄС у сфері безпеки та оборони передбачає, що Європа має «мати засоби, щоб захистити себе та забезпечити мир через підтверджену стримувальну здатність». Крім того, внутрішня політика безпеки (internal security) включає пріоритети – боротьба з тероризмом, організованою злочинністю, кіберзагрозами, що прямо адресують загальні побоювання громадян. У такій логіці – чим чіткіше й масштабніше діє ЄС-політика, тим вище шанс, що громадяни відчуватимуть себе більш захищеними [1].

По-друге, емпіричні дані свідчать про те, що громадяни ЄС дійсно потроху очікують саме такого рольового статусу від ЄС. Так, за опитуванням, 74 % респондентів вважають, що членство в ЄС принесли користь їхній країні, зокрема через сприяння миру та безпеці. Також 66 % вважають, що ЄС має відігравати більшу роль у захисті від глобальних криз і загроз. Ці дані дають підстави говорити про психологічний ефект: присутність наднаціонального безпекового актора підвищує очікування почуття захищеності [2].

По-третє, проте, зв'язок не автоматичний і однозначний. Питання психологічного відчуття захищеності залежить не лише від політики, але й від сприйняття, довіри, комунікації, контексту загроз. Наприклад, у дослідженні щодо молоді з сільської Польщі показано: хоча потенційно ЄС міг би виконувати роль забезпечувача безпеки (через спільну охорону кордонів, працевлаштування тощо), молоді люди часто не відчувають значного зв'язку з ЄС – питання належать до національної та локальної політики. Тобто, навіть за умови існування безпекової політики, її вплив на суб'єктивне відчуття може бути обмеженим [3].

По-четверте, важливі метопараметри: чи політика доведена до громадян, чи відчувають вони її результат, чи мають довіру до інституцій, чи загрози сприймаються як реальні та локально актуальні. Наприклад, якщо громадянин відчуває, що загроза – це щось далеке (геополітика, кібернапад), а інституції не пояснюють, як саме його це стосується, відчуття захищеності не обов'язково зростатиме. Більше того, існують ризики, що меседжі безпеки (як-от збільшення повноважень без належного контролю) можуть породжувати відчуття нестабільності або навіть страху, що «ми в небезпеці». Таким чином, є проміжні ланки між політикою і психологічним ефектом.

По-п'яте, з огляду на нові виклики – війна на Сході Європи, кіберзагрози, енергетична залежність – роль ЄС у безпековій політиці стає ще більш видимою і важливою. Політика ЄС, як системний актор, вже не лише доповнює державну безпеку, але все більше формує архітектуру безпеки континенту. Це означає, що потенціал для впливу на відчуття громадян зростає. Однак, щоб цей потенціал реалізувався, потрібна навіть більша видимість дій, реальні результати, локальна імплементація, комунікація та інституційна довіра.

Як висновок: так, існує взаємозв'язок між безпековою політикою ЄС і психологічним відчуттям захищеності громадян – політика створює умови, надає інструменти і задає рамки, а громадяни реагують очікуваннями та оцінками. Але цей зв'язок не є прямим «політика → відчуття» автоматично; він залежить від того, наскільки політика реалізована, видима, сприйнята, локалізована, і

наскільки громадяни відчують, що вона впливає на їх буденне життя. Таким чином, для зміцнення цього зв'язку рекомендується: підсилювати комунікацію політики безпеки до рівня громадян, забезпечувати відчутні результати на місцевому рівні, розвивати довіру до інституцій та враховувати суб'єктивні сприйняття загроз і безпеки.

Це означає, що архітектура безпеки ЄС має працювати не лише на макрорівні (флот, система раннього попередження, кіберсила), але й на рівні «мій дім, моя вулиця, моя довіра». Тільки тоді можна говорити про справжнє підвищення відчуття захищеності кожного громадянина.

Список використаної літератури

1. A new era for European defence and security. URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/security-and-defence_en (дата звернення 03.11.2025).
2. Survey confirms Europe's citizens want the EU to protect them and act in unity. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20250317IPR27385/survey-confirms-europe-s-citizens-want-the-eu-to-protect-them-and-act-in-unity> (дата звернення 03.11.2025).
3. No Strong Sense of Belonging and the EU as a Security-Provider: How Young People in Rural Poland Perceive EU Citizenship. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-29793-9_4 (дата звернення 03.11.2025).

Які варіанти розв'язання європейської міграційної кризи пропонують політики та експерти? Що з запропонованого ви вважаєте найперспективнішим для реалізації?

Європейська міграційна криза, що триває з 2015 року, залишається одним із найскладніших викликів для ЄС. Політики, міжнародні організації та експерти пропонують широкий спектр рішень, спрямованих на зменшення міграційного тиску, підвищення рівня безпеки та забезпечення гуманітарних стандартів. Серед них виокремлюють такі напрямки:

1. Посилення зовнішніх кордонів ЄС.

Найчастіше пропонується модернізація та розширення повноважень агентства Frontex, запровадження сучасних систем моніторингу та збільшення кількості прикордонників. Це зменшує ризики неконтрольованої міграції та нелегального перетину кордону.

2. Створення центрів попередньої реєстрації мігрантів поза межами ЄС.

Деякі країни підтримують створення транзитних хабів у Туреччині, Північній Африці або на Балканах. Метою є розгляд заяв на притулок ще до прибуття людей до ЄС, що дозволить краще контролювати потоки та зменшити ризики нелегальної міграції.

3. Реформування Дублінської системи.

Експерти наполягають на переході до більш справедливої моделі розподілу біженців між країнами-членами, щоб зменшити навантаження на держави на зовнішніх кордонах — Грецію, Італію, Іспанію.

4. Підтримка розвитку країн походження мігрантів.

Це включає інвестиції в економіку, освіту, безпеку та інфраструктуру країн Азії та Африки. Експерти зазначають, що довгострокове вирішення можливе лише за умови усунення причин міграції — війни, бідності, зміни клімату.

5. Розширення легальних каналів міграції.

Запровадження програм сезонної зайнятості, академічного та трудового обміну зменшує кількість людей, які змушені використовувати нелегальні маршрути.

6. Посилення боротьби з контрабандистами та торговцями людьми.

ЄС співпрацює з Інтерполом та іншими структурами для ліквідації кримінальних мереж, які організовують ризиковані подорожі через Середземне море.

Найперспективніші рішення

На мою думку, найбільш перспективним є комплексний підхід, що поєднує посилення зовнішніх кордонів та підтримку країн походження мігрантів. Контроль кордонів дозволяє стабілізувати ситуацію у короткостроковій перспективі, тоді як інвестиції у розвиток регіонів, що є джерелом міграційних потоків, є ключем до довгострокового вирішення проблеми. Лише такий підхід може зменшити кількість людей, які вимушено залишають свої домівки, та забезпечити збалансовану міграційну політику Європейського Союзу.

Список використаної літератури

1. European Commission. Migration and Home Affairs. URL: <https://home-affairs.ec.europa.eu/>
2. Frontex — European Border and Coast Guard Agency. URL: <https://frontex.europa.eu/>
3. UNHCR. Global Trends Report 2023. URL: <https://www.unhcr.org/>
4. Council of the European Union. Reform of the EU migration and asylum policy. URL: <https://www.consilium.europa.eu/>

Вступ Федеративної Республіки Німеччини до НАТО та його значення для зміцнення європейської безпеки

Після завершення Другої світової війни міжнародна система зазнала суттєвих змін. Європа опинилася в умовах глибокого політичного, економічного та військового поділу. Колишні союзники у війні проти нацистської Німеччини поступово перетворилися на геополітичних суперників. На міжнародній арені сформувалися два протилежні політичні блоки: західний, очолюваний Сполученими Штатами Америки, та східний, який перебував під впливом Радянського Союзу. У цих умовах виникла потреба у створенні нової системи колективної безпеки, здатної гарантувати стабільність у Європі та запобігти новим військовим конфліктам.

Однією з найважливіших подій у формуванні цієї системи став вступ Федеративної Республіки Німеччини до Північноатлантичного альянсу (НАТО) у 1955 році. Це рішення стало результатом складних політичних процесів, пов'язаних із поділом Німеччини, загостренням міжнародної напруженості та необхідністю посилення обороноздатності західноєвропейських держав.

Актуальність дослідження цієї теми полягає у тому, що питання міжнародної безпеки, військово-політичних союзів та ролі НАТО залишаються надзвичайно важливими і в сучасних умовах. Досвід інтеграції ФРН до системи колективної оборони допомагає зрозуміти механізми співпраці держав у сфері безпеки, а також роль міжнародних організацій у підтриманні миру та стабільності на європейському континенті.

Після закінчення Другої світової війни територія Німеччини була поділена на чотири окупаційні зони, які контролювалися США, Великою Британією, Францією та Радянським Союзом. У 1949 році на території західних окупаційних зон було створено Федеративну Республіку Німеччини, тоді як на території

радянської зони утворилася Німецька Демократична Республіка. Таким чином Німеччина стала символом поділу Європи на два політичні та ідеологічні табори.

У цей період відбувалося загострення протистояння між Сходом і Заходом, яке увійшло в історію під назвою «холодна війна». Західні держави прагнули створити ефективну систему колективної оборони, здатну протистояти можливій експансії Радянського Союзу. Саме з цією метою у 1949 році був створений Північноатлантичний альянс (НАТО). Основним принципом діяльності організації стало положення про колективну оборону: напад на одну державу-члена розглядався як напад на всіх учасників альянсу [1].

На початковому етапі питання участі Німеччини у військових структурах викликало значні суперечки. Багато європейських країн побоювалися відновлення німецької військової могутності після руйнівних наслідків двох світових воєн. Проте з часом стратегічна ситуація змінилася. Зростання військової сили СРСР та посилення міжнародної напруженості змусили західні держави переглянути своє ставлення до ролі Німеччини у системі європейської безпеки [2].

Федеративна Республіка Німеччини поступово інтегрувалася у політичні та економічні структури Заходу. Важливим етапом цього процесу стало приєднання країни до НАТО у 1955 році. Після вступу до альянсу ФРН отримала можливість створити власні збройні сили – Бундесвер – які стали складовою частиною системи колективної оборони НАТО.

Ця подія мала велике значення для зміцнення європейської безпеки. По-перше, Німеччина займала стратегічно важливе географічне положення в центрі Європи, що робило її ключовим елементом оборони Західної Європи. По-друге, інтеграція ФРН до західних політичних і військових структур сприяла стабілізації внутрішньої політичної системи країни та розвитку демократичних інститутів. По-третє, участь Німеччини в НАТО значно посилила військовий потенціал альянсу та підвищила рівень координації між державами-членами.

Разом з тим вступ ФРН до НАТО викликав різку реакцію з боку Радянського Союзу. У відповідь на це у 1955 році було створено Організацію

Варшавського договору, до якої увійшли соціалістичні держави Східної Європи. Таким чином Європа остаточно поділилася на два військово-політичні блоки, що стало характерною рисою міжнародних відносин у період холодної війни [3].

Попри це, вступ Федеративної Республіки Німеччини до НАТО відіграв важливу роль у зміцненні стабільності та безпеки в Західній Європі. Він сприяв посиленню системи колективної оборони, розвитку політичної співпраці між державами та створенню більш ефективного механізму стримування можливих військових конфліктів.

Список використаної літератури

1. NATO. History of NATO Enlargement. URL: <https://www.nato.int>
2. Капітоненко М. Г. Історія міжнародних відносин. – Київ: Либідь, 2018.
3. Варшавський договір. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-33231>

Склад ЄС та НАТО не співпадає. Чи може це породжувати якісь проблеми взаємодії та участі НАТО у забезпеченні європейської безпеки?

Сучасні виклики безпеці Європи – від зростання військової агресії, гібридних загроз, кібернападів до геополітичної нестабільності – роблять критичним запит на ефективну координацію між основними європейськими безпековими інструментами.

ЄС і НАТО виступають головними структурами, які можуть спільно реагувати на ці виклики: НАТО – як військовий/оборонний союз, ЄС – як політичний, економічний і регуляторний союз з можливостями надання допомоги, санкцій, фінансування, цивільної та оборонної співпраці.

Проте, їхній склад не збігається повністю: серед 27 держав-членів ЄС – лише 23 є також членами НАТО. Не всі країни НАТО належать до ЄС. Саме тому питання — чи ця часткова невідповідність складу може створювати проблеми для координації, стратегічної єдності й ефективності – є надзвичайно актуальним, особливо на тлі останньої ескалації безпекових загроз в Європі (наприклад, війни проти України).

Європейська безпека сьогодні – це не лише питання оборони, а й питання політики, економіки і спільних інтересів. Два ключові майданчики, здатні впливати на безпекову архітектуру – ЄС і НАТО. Проте, між ними існує лише часткове співпадіння складу. Це породжує низку потенційних проблем і ризиків, які варто розглянути.

На сьогодні Європейський Союз має 27 держав-членів, НАТО – 32. При цьому 23 держави одночасно входять і до ЄС, і до НАТО (Бельгія, Болгарія, Хорватія, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція).

Чотири держави ЄС не є членами НАТО: Австрія, Кіпр, Ірландія, Мальта. Вони історично дотримувалися політики нейтралітету або неприєднання до військових блоків; усі, крім Кіпру, беруть участь у програмі «Партнерство заради миру» НАТО, тоді як Кіпр не має з НАТО навіть формалізованого партнерського статусу [1].

З іншого боку, до НАТО входять держави, які не є членами ЄС: США, Канада, Велика Британія, Норвегія, Ісландія, Туреччина, Албанія, Північна Македонія, Чорногорія тощо. Таким чином, НАТО – ширший за географією та політичною природою союз, ніж ЄС, орієнтований на трансатлантичну безпеку, тоді як ЄС – передусім інтеграційний політико-економічний проєкт.

Ця невідповідність створює ситуацію «двох кіл» усередині європейського простору безпеки:

- коло держав, що є одночасно членами ЄС і НАТО;
- держави лише ЄС;
- держави лише НАТО.

Саме по лініях розриву між цими колами й виникають специфічні проблеми взаємодії.

ЄС і НАТО – принципово різні за правовою природою організації. ЄС має наднаціональний характер: його право є обов’язковим для держав-членів у багатьох сферах, включно з елементами спільної зовнішньої та безпекової політики. НАТО – класичний міжурядовий оборонний союз, що базується на договорі про колективну оборону (стаття 5) і рішеннях, які ухвалюються консенсусом.

Невідповідність членства накладається на ці різні правові логіки й породжує кілька блоків проблем.

Доступ до секретної інформації та правові рамки обміну даними:

- НАТО не може вільно ділитися класифікованою інформацією з державами, які не мають належних угод із Альянсом. Ключовий приклад – Кіпр,

який як член ЄС має доступ до документів ЄС, але не до документів НАТО, оскільки не є ні членом Альянсу, ні учасником програми PfP;

- Туреччина (член НАТО) блокує передачу чутливої інформації НАТО тим структурам ЄС, де присутній Кіпр, а також обмежує участь Кіпру в операціях ЄС, що використовують інфраструктуру НАТО (так звані домовленості «Берлін плюс»). У результаті відсутність універсального статусу членства створює «дірки» в правовому механізмі обміну інформацією між ЄС і НАТО [2].

Проблеми з універсальністю рішень – у рамках ЄС рішення в сфері безпеки й оборони формально поширюються на всі 27 держав, включно з нейтральними. Водночас зобов'язання НАТО (стаття 5) поширюються лише на союзників. Це означає, що:

- є рішення, до яких ЄС формально залучає всі держави, але частина з них не може або не хоче брати участь у військовій частині;

- механізми НАТО не можуть автоматично бути інструментом для всіх членів ЄС.

«Взаємні вето» та блокування рішень. Оскільки обидві організації ухвалюють рішення консенсусом, невідповідність складу дає можливість державам використовувати свої позиції, щоб блокувати кооперацію:

- Кіпр – в інституціях ЄС (наприклад, щодо поглиблення безпекової співпраці з Туреччиною);

- Туреччина – у НАТО (щодо доступу Кіпру до інформації та участі в спільних проєктах).

Невідповідність складу посилюється різницею в політичних культурах і стратегічних традиціях держав.

Австрія, Ірландія, Мальта й Кіпр історично підтримують політику нейтралітету або мінімального військового залучення. Це відображається в:

- стриманому ставленні до оборонних ініціатив ЄС, які можуть виглядати як «мілітаризація» Союзу;

– обмеженій підтримці рішень, які хоч і не є формально операціями НАТО, але де-факто інтегровані в інфраструктуру й стандарти Альянсу.

Як наслідок, у рамках ЄС формування спільної позиції часто потребує компромісів, які «розмивають» амбітність оборонних проєктів, щоб не зруйнувати внутрішню єдність.

Трансатлантичний вимір НАТО vs. «стратегічна автономія» ЄС – НАТО спирається на вирішальну роль США в гарантуванні європейської безпеки. ЄС же останніми роками активно дискутує ідею «стратегічної автономії», тобто здатності діяти самостійно, в тому числі без автоматичної опори на США.

Невідповідність складу посилює це напруження:

– поза ЄС залишаються ключові трансатлантичні союзники (США, Канада, Велика Британія), які визначають військову карту НАТО;

– поза НАТО залишаються кілька членів ЄС, які впливають на політичну повістку Союзу, але не поділяють однакових зобов'язань із безпеки [3].

Різні рівні зобов'язань перед Україною та країнами-партнерами – після початку повномасштабної агресії РФ проти України ЄС і НАТО скоординували значну політичну, військову, фінансову та гуманітарну підтримку Києва.

Але:

– у НАТО існує чітка межа – Україна не є союзником, на неї не поширюється стаття 5;

– у ЄС Україна отримала статус кандидата й глибоку інтеграцію в економічні й політичні інструменти Союзу.

При цьому частина держав ЄС (нейтральних або обережних) не входять до НАТО; вони можуть підтримувати Україну політично й економічно, але не завжди готові до військових зобов'язань. Це створює різні «шари» солідарності та відповідальності, що ускладнює вироблення спільної стратегічної лінії між ЄС і НАТО щодо майбутньої архітектури безпеки в Європі.

На практичному рівні невідповідність складу виявляється у плануванні, проведенні операцій і розвитку спроможностей.

«Берлін плюс» мав зробити співпрацю ЄС – НАТО більш скоординованою, дозволяючи ЄС використовувати командні структури й ресурси НАТО для операцій під прапором ЄС. Насправді ж через політичний конфлікт між Туреччиною (НАТО) та Кіпром (ЄС) його застосування звелось до кількох місій на Балканах, а будь-яка нова операція може бути заблокована взаємними вето. Таким чином, інструмент, покликаний згладити невідповідність складу, сам став її «заручником».

Держави ЄС поза НАТО не мають повного доступу до військового планування й окремих навчань Альянсу, тоді як союзники НАТО, які не входять до ЄС, не беруть участі в частині оборонних ініціатив Союзу (PESCO, Європейський оборонний фонд, фонд SAFE тощо). Це породжує ризик «фрагментації»: ЄС інвестує в одні проєкти, НАТО – в інші, і далеко не завжди ці процеси узгоджені.

Попри офіційні заклики уникати дублювання, на практиці в низці сфер (кібербезпека, гібридні загрози, стійкість інфраструктури) обидві організації розвивають дуже подібні ініціативи. Водночас у таких напрямках, як логістика, військова мобільність, ППО, є ризик, що жодна сторона повністю не закриває потреби, розраховуючи на іншу. Невідповідність складу ускладнює чітке розмежування відповідальності: якщо не всі члени ЄС є союзниками НАТО, важко однозначно визначити, хто й за що відповідає [4].

Щоб показати, що це не абстрактна проблема, розглянемо кілька типових ситуацій.

Після вступу Кіпру до ЄС у 2004 році Туреччина, яка не визнає Республіку Кіпр, блокує його доступ до частини форматів співробітництва з НАТО. Кіпр, у свою чергу, користується позицією члена ЄС, щоб обмежувати поглиблення оборонної співпраці ЄС з Туреччиною (зокрема участь Анкари в Європейському оборонному агентстві та проєктах PESCO). У результаті:

- звужуються формати офіційних контактів ЄС – НАТО;

- обмежується обмін інформацією;
- операції за схемою «Берлін плюс» залишаються вразливими до політичних блокувань.

Тобто саме асиметрія членства (Кіпр лише в ЄС, Туреччина лише в НАТО) стала джерелом системного блокування кооперації.

Суперечки щодо допуску Туреччини до нових оборонних інструментів ЄС (зокрема фондів на кшталт SAFE) показують, як внутрішні розбіжності в ЄС (передусім позиції Греції й Кіпру) гальмують створення спільного оборонно-промислового простору ЄС–НАТО. Оскільки Туреччина не є членом ЄС і має напружені відносини з окремими його державами, її участь у проєктах стає предметом політичного торгу, що послаблює потенціал глибокої інтеграції між двома організаціями.

Після початку повномасштабної агресії РФ проти України ЄС і НАТО демонструють високий рівень координації, однак невідповідність складу чітко відчутна:

- військова допомога часто ухвалюється у різних форматах – у НАТО, в ЄС та на національному рівні;
- нейтральні члени ЄС не входять до НАТО: вони долучаються до санкцій та фінансової підтримки, але не беруть участі у внутрішніх дискусіях НАТО про стримування РФ;
- ключові донори зброї (США, Велика Британія, Канада) не беруть участі у прийнятті рішень всередині ЄС щодо санкцій, макрофінансової допомоги та реформ [5].

Усе це змушує провідні столиці діяти одночасно на кількох майданчиках, а не в межах єдиної інтегрованої безпекової платформи.

Попри структурні проблеми, обидві організації намагаються мінімізувати наслідки невідповідності.

З 2016 року ухвалено три спільні декларації ЄС – НАТО (2016, 2018, 2023), де підтверджується взаємодоповнюваність та узгодженість ролей. Акцент

робиться на співпраці у сфері гібридних загроз, кібербезпеки, військової мобільності та підтримки партнерів на кшталт України, Молдови та країн Західних Балкан.

Через програми партнерства НАТО нейтральні члени ЄС (Австрія, Ірландія, Мальта) можуть брати участь у навчаннях, спільних вправах і розвитку спроможностей без формального вступу до Альянсу. Це частково зменшує розрив між їхнім статусом у ЄС та відсутністю членства в НАТО.

Вступ Фінляндії та Швеції до НАТО істотно збільшив відсоток держав ЄС, які одночасно є союзниками Альянсу: нині 23 із 27 членів ЄС входять до НАТО, що різко звужує поле можливих розбіжностей [6].

Розвиток PESCO, Європейського оборонного фонду та нових інструментів покликаний зміцнювати європейську компоненту НАТО, а не створювати «конкурентний альянс». В офіційних документах прямо наголошується: сильніший ЄС та сильніший НАТО мають взаємно підсилювати один одного.

Невідповідність складу ЄС і НАТО реально ускладнює взаємодію: від обміну секретною інформацією й планування операцій до оборонно-промислових проєктів і спільних місій.

Найгостріші проблеми виникають там, де інституційні відмінності двох організацій накладаються на політичні конфлікти між окремими державами (насамперед Туреччина – Кіпр, Греція – Туреччина) [7].

Водночас часткове перекриття членства (23 із 27 держав ЄС – члени НАТО) й розвиток формальних механізмів співпраці (спільні декларації, «Берлін плюс», партнерські формати, взаємодія навколо України) дозволяють перетворити різницю у складі на керований фактор. Вона не зникає, але її негативні наслідки можуть бути значною мірою пом'якшені політичними й інституційними рішеннями.

Список використаних джерел

1. Droin M. NATO and the European Union: The Burden of Sharing [Електронний ресурс] / Mathieu Droin. – Washington, D.C. : Center for Strategic and International Studies, 17.01.2023. – Режим доступу: <https://www.csis.org/analysis/nato-and-european-union-burden-sharing>.
2. EU–NATO cooperation [Електронний ресурс] : factsheet. – European External Action Service, November 2018. – 2 р. – Режим доступу: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu-nato_cooperation_factsheet.pdf.
3. EU–NATO relations in a new threat environment: a view from Helsinki [Електронний ресурс] / Finnish Institute of International Affairs (FIIA Briefing Paper). – Helsinki : FIIA, 2023. – Режим доступу: <https://www.fii.fi/en/publication/eu-nato-relations-in-a-new-threat-environment>.
4. Joint Declaration on EU–NATO Cooperation [Електронний ресурс]. – 10 January 2023. – NATO Official Texts. – Режим доступу: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2023/01/10/joint-declaration-on-eu-nato-cooperation>.
5. NATO. Relations with the European Union [Електронний ресурс]. – NATO Official Website, 2025. – Режим доступу: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/relations-with-the-european-union>.
6. Parkes R., Bruns S., Lippert B. Contours of an EU Partnership and Alliance Strategy: Priorities after the NATO Summit in Washington 2025 [Електронний ресурс] / Roderick Parkes, Sebastian Bruns, Barbara Lippert. – Berlin : Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), 2025. – Режим доступу: <https://www.swp-berlin.org/en/publication/contours-of-an-eu-partnership-and-alliance-strategy>.
7. Turkey to press allies for access to EU defence funds [Електронний ресурс] / Tuvan Gumrukcu // Reuters. – 04.06.2025. – Режим доступу: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/turkey-press-allies-access-eu-defence-funds-2025-06-04/>.